Адыгэ макъ

№ 98 (19612)
2010-рэ илъэс
ШЭМБЭТ
ЖЪОНЫГЪУАКIЭМ и 22-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИIЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Президентыр къэлэ паркым щыIагъ

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан гъэцэкIэжьынхэр зэрашIылIэрэ къэлэ паркым тыгъуасэ щыIагъ. Непэрэ мафэхэм яхъулIэу мыщ IофшIэнхэр зэрэщылъыкIуатэхэрэм, гъэхъагъэу, щыкIагъэу щыIэхэм защигъэгъозагъ. Пащэм игъусагъэх АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат, муниципальнэ образованиеу «Къалэу Мыекъуапэ» иадминистрацие ипащэу Михаил Черниченкэр.

Паркым изэтегъэпсыхьан епхыгъэ Iофыгъо шъхьаIэхэр джырэ лъэхъан псэолъэшIхэм игъэкIотыгъэу зэшIуахых. Ахэм апэIухьащт ахъщэр икъу фэдизэу аIэкIагъахьэ. Псыр, гъэстыныпхъэ шхъуантIэр объектэу ашIыщтхэм аращэлIагъ, аттракционыкIэхэр паркым къыдагъэуцуагъэх. ЗыгъэпсэфыпIэ чIыпIакIэхэр, шхапIэхэр, ныбжьыкIэхэм апае «Киносити» зыфиIорэ объектыр, фонтаныр, нэмыкI гъэшIэгъоныбэ шIэхэу цIыфхэм алъэгъущт.

Джырэ лъэхъан лъэсгъогухэм плиткэхэр атыралъхьэ. Ар псэолъэшIхэм зэрагъэцакIэрэм Президентым зыщигъэгъозагъ, ахэм гущыIэгъу афэхъугъ. Зыщимыгъэрэзэгъэ чIыпIэхэм республикэм ипащэ къащыуцугъ, ахэр охътэ кIэкIым дэгъэзыжьыгъэнхэ зэрэфаем анаIэ тыраригъэдзагъ.

Паркым изэтегъэпсыхьан цIыфхэмкIэ мэхьанэшхо иIэу зэрэщытыр республикэм ипащэ пчъагъэрэ къыхигъэщыгъ, гъэцэкIэжьынхэр ащ зэрэщылъыкIуатэхэрэм ежь ышъхьэкIэ ынаIэ тырегъэты.

Президентыр къалэу Мыекъуапэ хэхьэрэ псэупIэу Веселый зыфиIорэми еблэгъагъ. Гъэстыныпхъэ шхъуантIэр псэупIэм ещэлIэгъэным фэшI 2009-рэ илъэсым рагъэжьэгъэгъэ IофшIэнхэр непэ ыкIэм фэкIуагъэх. ЗэкIэмкIи псэупIэм нэбгырэ шъихым нахьыбэ дэс. Веселэм ращэлIэгъэ гъэстыныпхъэ рыкIуапIэхэм ягъэпсын федеральнэ зэикI программэу «2012-рэ илъэсым нэс къуаджэхэм ясоциальнэ зегъэушъомбгъун» зыфиIорэмкIэ зэшIуахыгъ. Федеральнэ, республикэ ыкIи муниципальнэ бюджетым къарыкIыгъэ мылъкоу сомэ миллионибл нахьыбэ ащ пэIухьагъ. Муниципальнэ гъэпсыкIэ зиIэ къалэу Мыекъуапэ ыкIи ащ хэхьэрэ псэупIэхэм адэсхэм непэрэ мафэм ехъулIэу зэкI пIоми хъунэу гъэстыныпхъэ шхъуантIэр аIэкIагъэхьэгъах. Ащ ехъулIэу, непэ зимэфэкIхэм, ТхьакIущынэ Аслъан афэгушIуагъ.

(Тикорр.).

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

ТХЬАКIУЩЫНЭ Аслъан:

«Краир тигъусэу лъэмыджыр зыпкъ идгъэуцожьыщт»

ЖъоныгъуакIэм и 20-м, щэджэгъоужым, федеральнэ гъогу М-4 «Дон» зыфиIоу анахь машинабэ зэрыкIорэм иIахьэу Теуцожь районымкIэ къуаджэу ТыгъургъоI дэжь лъэмыджэу телъыр зэхэуагъ (икIыхьагъэкIэ метрэ 24-рэ, ишъомбгъуагъэкIэ метри 4 хъоу къыхэзыгъ).

Зы нэбгыри, зы автомобили зэрэхэмыкIодагъэр насыпыгъэкIэ плъытэн плъэкIыщт.

Аварием ыуж километрэ пчъагъэ икIыхьагъэу машинэхэр зэтырихьагъэх, ау а мэфэ дэдэм гъогум къытефэгъэ къутафэхэр тырахыхи, ыбгъукIэ рекIокIырэ гъогухэмкIэ машинэхэр кIон алъэкIынэу ашIыгъ.

Тыгъуасэ Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан, Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат а чIыпIэм щыIагъэх. Ахэм ягъусагъэх псэолъэшIынымкIэ, транспортымкIэ ыкIи гъогу хъызмэтымкIэ АР-м иминистрэу В. М. Картамышевыр, «Адыгеяавтодорым» ипащэу Хъ. Хь. Гусэрыкъор, АдыгэкIалэ ипащэу Н. Н. Хьатэгъур, Теуцожь районым ипащэ ипшъэрылъэу зыгъэцэкIэрэ Хь. М. ХьэкIмамыкъор, МЧС-м, прокуратурэм, милицием ыкIи нэмыкIхэм ялIыкIохэр.

Лъэмыджыр зэхэоныр зыпкъ къикIыгъэм къытегущыIэзэ КъэралыгъокIэ компаниеу «Автодорым» ипраление итхьаматэ игуадзэу А. И. Целковневымрэ Краснодар филиалым идиректорэу И. Н. Ильинымрэ къызэраIуагъэмкIэ, Урысыем машинэхэр зэрыкIохэрэ ащ фэдэ лъэмыджэу къинагъэр макIэ ыкIи ахэр гъэкIэжьыгъэнхэ фае (лъэмыджым ипроект 1962-рэ илъэсым жьыIо, ау, сэ къызэрэсшIошIырэмкIэ, балкищыр къефэхыныр къызхэкIыгъэхэм зыкIэ ахэплъытэн плъэкIыщтыр автомобильхэр балкэхэм зэряутэкIыщтыгъэхэр ары, — ыIуагъ А. И. Целковневым.

Лъэмыджыр зэрэзэхэуагъэм ыкIи автомобиль гъогум къэралыгъо мэхьанэшхо зэриIэм уакъыпкъырыкIын хъумэ, ащ игъэцэкIэжьын пэIухьащт ахъщэр игъом федеральнэ къулыкъухэм къызэрэхагъэкIыщтым ицыхьэ зэрэтелъыр ТхьакIущынэ Аслъан хигъэунэфыкIыгъ.

— Краим ипащэхэми ащкIэ яшIуагъэ къызэрэтагъэкIыщтыми мэхьанэ гъэнэфагъэ иIэу щыт, — хигъэунэфыкIыгъ АР-м и Президент. — Сыд фэдэ Iофыгъо изэшIохынкIи ткъош Краснодар краим зэдемыгъэштэныгъэзэгурымыIоныгъэ зи дытиIэп. ТIэ зэкIэдзагъэу тфэлъэкIыщтыр зэкIэ тшIэщт лъэмыджыр зыпкъ игъэуцожьыгъэным пае.

ТЫРКОО Мурат.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм иунашъу

Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ хэтыщтхэм якъыхэхынкIэ зэнэкъокъум ехьылIэгъэ Положением фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм **унашъо ешIы:**

1. Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ хэтыщтхэм якъыхэхынкIэ зэнэкъокъум ехьылIэгъэ Положениер гуадзэм диштэу ухэсыгъэнэу.
2. Официальнэу къызыхаутырэм ыуж мэфипшI зытешIэкIэ мы унашъом кIуачIэ иIэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу
Анатолий ИВАНОВ

къ. Мыекъуапэ,
мэлылъфэгъум и 28-рэ, 2010-рэ илъэс
N 1433

(КъыкIэлъыкIохэрэр я 4-рэ нэкIубгъом итых).

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Илъэсыбэ хъугъэу шIуагъэ къытэу гъэсэныгъэм ылъэныкъокIэ Iоф зэрашIэрэм, егъэджэн-пIуныгъэ Iофыр нахьышIоу зэхэщэгъэным ашъхьэкIэ яIахьышхо зэрэхашIыхьэрэм, къыткIэхъухьэхэрэм ягъэджэнкIэ гъэхъагъэу ашIырэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ афагъэшъошагъ:

— Бэтмыт Маргаритэ Аскэр ыпхъум, МОУ-у «Гъэсэныгъэ зыщарагъэгъотырэ гурыт еджапIэу N 11-р» зыфиIоу къуаджэу Пщыжъхьаблэ дэтым идиректор методикэ IофымкIэ игуадзэ;

— ЛъэпцIэрышэ Римэ Мэджыдэ ыпхъум, МОУ-у «Гъэсэныгъэ зыщарагъэгъотырэ гурыт еджапIэу N 1-р» зыфиIоу къуаджэу Тэхъутэмыкъуае дэтым егъэджэн-пIуныгъэ IофымкIэ идиректор игуадзэ.

Уасэхэм ахагъэхъуагъэп, ау...

Росздравнадзорым Адыгэ РеспубликэмкIэ и ГъэIорышIапIэ ыкIи псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ Министерствэм яспециалистхэр къыхагъэлажьэхэзэ, Теуцожь межрайон прокуратурэм аптекэхэр ыуплъэкIугъэх. Мыхэм пшъэрылъэу яIагъэр цIыфым анахь ищыкIэгъэ ыкIи псауныгъэмкIэ мэхьанэ зиIэ Iэзэгъу уцэу алъытэхэрэм афэгъэхьыгъэ унашъоу щыIэр зэрагъэцакIэрэр зэгъэшIэгъэныр ары.

Прокуратурэм иIофышIэхэм макъэ къызэрагъэIугъэмкIэ, Адыгэкъалэ ыкIи Теуцожь районым яаптекэхэм зигугъу къэтшIыгъэ Iэзэгъу уцхэм ахалъытэхэрэм шапхъэу щыIэм шIокIыхэу ауасэхэм ащахагъэхъуагъэу агъэунэфыгъэп. Ау уплъэкIунхэм ялъэхъан къыхагъэщыгъ ООО-у «Бислъан» зыфиIорэм Iэзэгъу уцхэу къэралыгъо регистрацие зэрамыгъэкIугъэхэр, нэмыкIэу къэпIон хъумэ, уасэу зышIокIынхэу щымытхэр мыгъэунэфыгъэхэр, зэрэщащэхэрэр. Ар законодательствэм пэшIуекIо.

Хэукъоныгъэу мы аптекэм къыщыхагъэщыгъэхэм ащыщ цIыфым анахь ищыкIэгъэ, псауныгъэмкIэ мэхьанэ зиIэ Iэзэгъу уцхэм ахалъытэхэрэм ащыщхэу Адыгэ Республикэм щащэхэрэм ыкIи мэлылъфэгъум и 10-м, 2010-рэ илъэсым нэс Къэралыгъо реестрэм хагъэхьагъэхэм оптовэ ыкIи розничнэ уасэу яIэр зышIокIынэу щымытым фэгъэхьыгъэ информацие цIыфхэм алъэгъунэу къызэрэпамылъагъэр.

Мыхэм апкъ къикIыкIэ, Теуцожь межрайон прокуратурэм унашъо ышIыгъ ООО-у «Бислъаным» идиректор административнэ пшъэдэкIыжь рагъэхьынэу.

ФэгушIох!

АР-м гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэ иIофышIэу Ситимэ Сарэ непэ имэфэкI.

Сарэ псауныгъэ пытэ иIэнэу, игупсэхэмрэ къыпэблагъэхэмрэ яхъяр ылъэгъоу, игухэлъхэр къыдэхъухэу щыIэнэу фэлъаIох ыкIи мы сатырхэр фагъэхьых:

УицIыфышIугъэ, Сар, тегъэфабэ,
Уигуфэбагъэ, Сар, тегъэлъапIэ.
Тыгъэнэбзыеу укъытфэшIэт.
УигъашIэ кIыхьэ Тхьэм къыпферэшI!

Непэ имэфэкI

Теуцожь районым ит къуаджэу Аскъэлае итхьаматэу Хьэджалдый Рэмэзан непэ имэфэкI маф, ыныбжь илъэс 55-рэ хъугъэ.

Рэмэзан фэгушIох иIофшIэгъухэр, иныбджэгъухэр ыкIи къоджэдэсхэр. Псаоу, игъашIэ кIыхьэу, насыпышIоу, щыIэкIэ дахэ иIэу псэунэу фэлъаIох!

IОФШIЭНЫР

Джыри къыщыкIагъ

ЩыIэныгъэр ащ тетэу гъэпсыгъэшъ, зэгъэпшэныр умыгъэфедэу сыдырэ лъэныкъокIи дэгъумрэ дэимрэ бгъэунэфынхэ плъэкIыщтэп. Джащ фэдэу тиреспубликэ щыпсэухэу лэжьапIэ зимыIэхэм япчъагъэ зэхъокIыныгъэу фэхъухэрэр бгъэунэфыным пае ыпэкIэ ар зэрэгъэпсыгъагъэм къыфэгъэзэжьыгъэныр ищыкIагъэу щыт.

Адыгэ Республикэм цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ икъэралыгъо къулыкъу и ГъэIорышIапIэ тхьамэфэ телъытэ зэфэхьысыжьэу ышIыхэрэм къагъэлъэгъогъэ пчъагъэхэу жъоныгъуакIэм и 12-м къытлъигъэIэсыгъагъэхэм къызэрагъэлъагъощтыгъэмкIэ, IофшIэн зылъэкIыщтэу Адыгеим исхэм япроценти 2,6-м лэжьапIэ ямыIэу зыкъагъэлъэгъогъагъ, IофшIэн зимыIэхэу мы къулыкъум ичэзыу хэтхэр нэбгырэ 5431-рэ хъущтыгъэх.

ЗэхъокIыныгъэшхо фэмыхъугъэми, къыкIэлъыкIогъэ тхьамафэм, нэмыкIэу къэпIон хъумэ, жъоныгъуакIэм и 10-м къыщыублагъэу и 18-м нэсырэ пIалъэм лэжьапIэ зимыIэхэм япчъагъэ къыщыкIагъ, процепти 2,5-м нэсэу къеIыхыгъ. А тхьамафэм къыкIоцI IофшIапIэм щылажьэхэрэм япчъагъэ нахь макIэ шIыгъэным ехьылIэгъэ унашъо зэришIыгъэм фэгъэхьыгъэ къэбар ГъэIорышIапIэм къылъызыгъэIэсыгъэр зы предприятие закъу — ОАО-у «Мыекъопэпромсвязыр» ары ныIэп. Непэ ащ зэкIэмкIи нэбгыри 114-рэ щэлажьэ.

Арэу щытми, зэфэхьысыжьхэм къызэрагъэлъагъорэмкIэ, IофшIэгъу пIалъэр зэрагъэкIэкIыщтым е къэуцунхэ фаеу зэрэхъущтым яхьылIэгъэ унашъохэр зышIырэ предприятиехэм, организациехэм ясатыр ренэу IофшIэпIакIэ горэхэр къыхэуцох. БлэкIыгъэ тхьамафэм ащ фэдэ унашъо зышIыгъэхэм ащыщых Шэуджэн районымкIэ ООО-у «Заряр», Мыекъопэ районымкIэ къэралыгъо научнэ учреждениеу «КъэкIыхэрэмкIэ ВНИИ-м и Мыекъопэ опытнэ станцие», И. В. Бородиным, П. Г. Голоктионовым, Г. А. Орловым яунэе предприятиехэр.

Адыгэ Республикэм цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ икъэралыгъо къулыкъу и ГъэIорышIапIэ епхыгъэ органхэу къалэхэм ыкIи районхэм ащыIэхэм блэкIыгъэ тхьамафэм зэкIэмкIи IофшIэн зимыIэкIэ ащатхыгъэхэр нэбгырэ 218-рэ, лэжьапIэ зимыIэкIэ алъытэхи чэзыум хагъэуцуагъэхэм япчъагъэ 5167-м нэсэу къеIыхыгъ. Тхьамафэм къыкIоцI чэзыум хэтхэм япчъагъэ нэбгыри 164-кIэ нахь макIэ хъугъэ.

СЭХЪУТЭ Нурбый.

Джэуапхэри аратыжьыгъэх

Мыекъуапэ игурыт еджапIэхэм яя 9 — 11-рэ классхэм арыс кIэлэеджакIохэмрэ динлэжь пащэхэмрэ жъоныгъуакIэм и 20-м зэIукIэгъу яIагъ. Тигъэзетеджэхэр щыгъуазэх мыщ фэдэ зэIукIэгъухэр республикэм ирайонхэм муфтиим илъэс зэкIэлъыкIохэм зэращызэхищэхэрэм, пIуныгъэм епхыгъэ Iофыгъохэм зэратегущыIэхэрэм.

Мызыгъэгурэ зэIукIэгъури а Iофыгъохэр ары зыфэгъэхьыгъагъэр. Епископэу Тихонрэ муфтиеу Емыж Нурбыйрэ мы Iофтхьабзэм кIэщакIо фэхъугъэх ыкIи ахэм мурадэу яIагъэр республикэм ис цIыф лъэпкъхэм азыфагу зэгурыIоныгъэ илъынымкIэ ныбжьыкIэхэми мэхьанэшхо зэряIэр, лъэпкъ, дин зэхэдз хэти ымышIэу, шъхьэкIэфэныгъэ зэфыряIэу зэдэпсэунхэ зэрэфаер алъыгъэIэсыгъэныр ары. НыбжьыкIэхэр зыгъэгумэкIырэ упчIэхэми яджэуапхэр динлэжьхэм къатыжьынхэу зэрэхьазырхэри пэшIорыгъэшъэу араIуагъ.

ЗэIукIэгъур къызэIуихыгъ ыкIи зэрищагъ Мыекъуапэ иадминистрацие гъэсэныгъэмкIэ и Комитет ипащэу Л. В. Дубовскаям.

НыбжьыкIэхэм зафигъазэзэ, зэIукIэгъум муфтиим къыщиIуагъ непэрэ тиныбжьыкIэхэр зыфэдэхэм, шIэныгъэу, гъэсэныгъэу яIэм Урысыем инеущырэ мафэ бэкIэ зэрелъытыгъэр.

— Шъо шъуятэжъ-шъуянэжъхэм тикъэралыгъо ащаухъумагъ нэмыц техакIохэм, — къыIуагъ ащ. — Непи пыйхэр тиIэх. Ахэм шъо шъуапэуцужьыным пае гъэсэныгъэ зэжъугъэгъотын фае. Экстремистхэм, террористхэм тикъэралыгъо ащыухъумэгъэным шъори шъуиIахьышIу хэшъушIыхьан шъулъэкIыщт. Iашэ зыхэмыт зао яшIылIэгъэн фае наркоманиемрэ ешъонымрэ. А бэнэныгъэм шъо текIоныгъэр къызыщыдэшъухыщтыр шъуикIэлэегъаджэхэм, шъуянэ-шъуятэхэм шъуядэIумэ, шIэныгъэкIэ зышъууIэшымэ ары.

КIэлэеджакIоу зэIукIэгъум къекIолIагъэхэр зыгъэгумэкIырэ упчIэхэр динлэжьхэм къаратыгъэх, джэуапхэри а чIыпIэм щагъотыжьыгъэх.

ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

ТЕМЫР КАВКАЗЫР

Дзэ Щытхъум ыцIэ къыфаусыгъ

Тикъэралыгъошхо Дзэ Щытхъум иорден къызыфагъэшъошагъэу ит къалэхэм япчъагъэ 28-рэ хъугъэ. ТекIоныгъэм и Мафэ зыщыхэдгъэунэфыкIыгъэ уахътэм тефэу Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм икъэлэ шъхьаIэу Налщыки ахэм ахатхагъ. Къэбэртэе зэолIхэу Хэгъэгу зэошхом хэлэжьагъэхэм ащыщхэу СССР-м и ЛIыхъужъыцIэр нэбгыри 10-м къафагъэшъошагъ.

Заом илъэхъан Налщык военнэ госпиталь пчъагъэ къыщызэIуахыгъагъ, нэбгыришъэхэр окопхэм ятIын хэлэжьагъэх, чэщи мафи зэпамыгъэоу лагъымэхэр агъэхьазырыщтыгъэх.

Лажьэ зимыIэ цIыфэу нэмыц техакIохэм аукIыгъэр бэ, заом хэкIодагъэр нахьыбэжь. Дзэ Щытхъум ыцIэ къалэм къызэрэфаусыгъэм республикэм исхэр ыгъэгушIуагъэх. Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм и Президентэу Къанэкъо Арсен къызэриIуагъэмкIэ, ащ фэдэ шIухьафтын къызэрафашIыгъэм мэхьанэшхо раты, охътабэ тырамыгъашIэу къалэу Налщык обелиск-стелэ кIэу къыщызэIуахыщт. Ар заом хэкIодагъи, псаоу къэкIожьыгъи, тылым щылэжьагъи ясаугъэтэу алъытэщт.

Быслъымэнхэм я Дунэе зэIукI

Чэчэн Республикэм я III-рэ Дунэе форумэу «Ислъамыр мамырныгъэмрэ щыIакIэр гъэпсыгъэнымрэ афэлэжьэрэ дин» зыфиIорэр щыкIуагъ. Къалэу Грознэм Кувейт, Иорданием, Сирием, Ливан, Израиль, нэмыкI IэкIыб къэралыгъохэми къарыкIыгъэ лIыкIохэр щыIагъэх. Урысые Федерацием ишъолъыр зэфэшъхьафхэм яделегатхэр, Темыр Кавказым ит духовнэ гъэIорышIапIэм япащэхэр, УрысыемкIэ муфтиехэм я Совет хэтхэр, Мордовием, Татарстан, Нижегородскэ хэкум ямуфтиехэр форумым хэлэжьагъэх.

Iофыгъо шъхьаIэу зытегущыIагъэхэм зэреджагъэхэр «Зэрэдунаеу ыкIи Урысыем ябыслъымэнхэр». ЗэIукIэгъум хэлэжьагъэхэм ислъам диным мамырныгъэрэ дэхагъэрэ нэмыкI зэрэгомылъыр, мыхъо-мышIэ зезыхьэрэ террористхэр зэкIэ быслъымэнэу зэралъытэхэрэр зэрэмытэрэзыр ыкIи КъурIаным къызэрэдилъытэу, быслъымэн шъыпкъэхэр зэшыхэм фэдэу зэрэзэфыщытхэр хагъэунэфыкIыгъ, нэмыкI дин зылэжьыхэрэми ар ренэу зэрагурагъэIощтыр къаIуагъ. Мыщ фэдэ форумхэм араб хэгъэгухэм, нэмыкI къэралыгъохэу ислъам диныр зыщалэжьыхэрэм арысхэмрэ УФ-м щыпсэурэ быслъымэнхэмрэ нахь зэпэблагъэ зэришIыхэрэм щэч хэлъэп.

Ветеранхэр агъэшIуагъэх

1940-рэ илъэсым Дагъыстан Республикэм нэбгырэ миллионрэ мин 23-рэ щыпсэущтыгъ. Хэгъэгу зэошхор окIофэ дагъыстанхэу нэбгырэ мини 195-рэ ащ хэлэжьагъ. Ахэм ащыщэу мин 95-р фэхыгъэ, нэбгырэ 58-м СССР-м и ЛIыхъужъыцIэ лъапIэ къафагъэшъошагъ, нэбгырэ мини 10-м ехъурэмэ орденхэмрэ медальхэмрэ къаратыгъэх.

ТекIоныгъэр къызыдахыгъэр илъэс 65-рэ зэрэхъугъэр республикэм игъэкIотыгъэу щыхагъэунэфыкIыгъ. ЦIыфхэр чэфыгъэх, къэшъуагъэх, зэрэлъэгъугъэх.

Къалэу Дербент заом иветеранхэу псаоу къэнэжьыгъэхэр мэфэкI мафэм щагъэшIуагъэх. Къалэм имэр зэрэхигъэунэфыкIыгъэмкIэ, лъэпкъыбэу Дагъыстан щыпсэухэрэр сыдигъуи зэдеIэжьхэу, зэфэгумэкIыжьхэу щытых. Зэо илъэсхэми ар къагъэшъыпкъэжьыгъ. НыбжьыкIэу къакIэхъухьэхэрэми мамыр щыIакIэ яIэным фэшI зэкъотхэу, цыхьэ зэфашIыжьэу, къызэрэухъумэжьыхэу зэхэтхэмэ, лъыпсыр зыщагъэчъэгъэ чIыпIэхэм ащыфэхыгъэ зэолIхэм апсэхэр хьаулыеу зэрамытыгъэхэр ащкIэ къагъэнэфэщт.

(Тикорр.).

Сомэ мин 85-рэ ятэ шIуитыгъугъ

Адыгэ Республикэм хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ къызэритыгъэмкIэ, жъоныгъуакIэм и 10-м къыщегъэжьагъэу и 17-м нэс республикэм бзэджэшIэгъи 164-рэ щызэрахьагъ. Ахэр бзылъфыгъэм ебэныгъэхэу 2, хъункIэн бзэджэшIагъэу 4, тыгъуагъэхэу 45-рэ, экономикэм ылъэныкъокIэ бзэджэшIэгъэ 14, нэмыкIхэри.

БлэкIыгъэ тхьамафэм Адыгеим игъогухэм хъугъэ-шIэгъи 10 къатехъухьагъ. Ахэм нэбгыри 3 ахэкIодагъ, нэбгырэ 11-м шъобжхэр атещагъэхэ хъугъэ. Ешъуагъэу рулым кIэрысхэу водитель 97-рэ къаубытыгъ.

2009-рэ илъэсым итыгъэгъэзэ мазэ республикэм щызэрахьэгъэ бзэджэшIэгъэ хьылъэм икъызэIухын АР-м и МВД иуголовнэ розыск икъулыкъушIэхэм Iоф дашIэзэ, а бзэджэшIагъэр зезыхьагъэу зэгуцафэхэрэм нэмыкI лъэныкъомкIи законыр аукъуагъэу агъэунэфыгъ. ПравэухъумэкIо органхэм зэхащэгъэ уплъэкIунхэм язэфэхьысыжьхэм къызэрагъэлъэгъуагъэмкIэ, аукIыгъэ хъулъфыгъэм иавтомобиль ищэрэхъхэр зы бзэджашIэм ыщагъэх. Джы УФ-м изаконодательствэ диштэу ахэм уголовнэ пшъэдэкIыжь арагъэхьыщт.

ЖъоныгъуакIэм и 16-м Джэджэ районым и ОВД идежурнэ часть иIофышIэхэм илъэс 78-рэ зыныбжь пенсионерым закъыфигъэзагъ. Ащ къызэриIуагъэмкIэ, иунэ емысыфэ, амыгъэунэфыгъэ бзэджашIэхэр шъхьаныгъупчъэмкIэ ихьэхи, сомэ мин 85-рэ ратыгъукIыгъ. Милицием икъулыкъушIэхэм оперативнэлъыхъон Iофтхьабзэхэр рагъэкIокIыхэзэ, мы бзэджэшIагъэр зезыхьэгъэ хъулъфыгъэр къаубытыгъ. Ар зэтыгъуагъэхэм ыкъоу къычIэкIыгъ. Ащ игъусагъ станицэу Джаджэ щыпсэурэ кIэлэ ныбжьыкIэу илъэс 29-рэ зыныбжьыр. НэбгыритIур къызаубытым, атыгъугъэ ахъщэм щыщ рашъугъахэу къычIэкIыгъ, къаIэкIэнагъэр пенсионерым ратыжьыгъ.

ЖъоныгъуакIэм и 13-м УВД-м идежурнэ часть илъэс 87-рэ зыныбжь пенсионеркэм лъэIукIэ зыкъыфигъэзагъ. Сыхьат заулэкIэ узэкIэIэбэжьымэ, амыгъэунэфыгъэ хъулъфыгъэ горэ ителефон къыфытеуи, икIалэ криминальнэ хъугъэшIагъэ горэм хэфагъэу къыриIуагъ. Уголовнэ Iофыр къызэIуамыхыным пае сомэ мин 30 зэрищыкIагъэр ныом къыгуригъэIуагъ.

Зыныбжь хэкIотэгъэ бзылъфыгъэм ышIэрэр къыгурымыIоу бзэджашIэм къыриIуагъэр зэкIэри ыгъэцэкIагъ. Ау икIалэ законыр ымыукъуагъэу нэужым къычIэкIыгъ. ГъэпцIагъэ зыхэлъ бзэджэшIагъэм епхыгъэу уголовнэ Iоф къызэIуахыгъ. ТелефонымкIэ къызыщытеогъэ чIыпIэр ыкIи ахъщэр зыIэкIэхьагъэм ыцIэрэ ылъэкъуацIэрэ оперативникхэм агъэунэфыгъ. Джы ащ икъэубытын ыуж итых.

ХэкIыпIэу щыIэхэм тяжъугъэгупшыс

Урысыем игъогухэм къатехъухьэрэ хъугъэ-шIагъэхэм илъэс къэс гурытымкIэ нэбгырэ мин 30 фэдиз ахэкIуадэ, нэбгырэ мин пчъагъэхэм шъобжхэр хахых. Мы гумэкIыгъор дэгъэзыжьыгъэным пае УФ-м и Президентрэ и Правительствэрэ унэшъо гъэнэфагъэхэр ашIыгъэх. Правэукъоныгъэхэм яадминистративнэ Кодекс зэхъокIыныгъэхэр ыкIи хэгъэхъонхэр фашIыгъэх. Ешъуагъэу рулым кIэрытIысхьэхэрэм пшъэдэкIыжьэу ахьырэр нахь агъэлъэшыгъ, нэмыкI лъэныкъохэмкIи Iофым нахь пытагъэ хэлъэу гъогу-патруль къулыкъум иIофышIэхэр къекIуалIэхэ хъугъэ. Ау непэ хэт уеупчIыгъэми, тигъогухэм авариеу къатехъухьэхэрэм япчъагъэ зэрэбэм, ащ цIыфыбэ зэрэхэкIуадэрэм зэригъэгумэкIырэр къыуиIощт.

НэмыкI чIыпIэхэм афэдэу Адыгэ Республикэми мы гумэкIыгъор шъхьащыт. Гъогур щынэгъончъэнымкIэ АР-м щызэхащэгъэ комиссием хэтхэм мы Iофыгъом изэшIохын мэхьанэшхо ратэу бэрэ тегущыIэх, унэшъо гъэнэфагъэхэри ашIых. БэмышIэу ащ зэхэсыгъоу иIагъэм АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат къыщыгущыIэзэ зэфэхьысыжьэу къыщишIыгъэхэм бэмэ уарегъэгупшысэ. Мы аужырэ илъэс 12-м къыкIоцI республикэм игъогухэм къащыхъугъэ хъугъэ-шIэгъэ тхьамыкIагъохэм нэбгырэ 1519-рэ ахэкIодагъ, нэбгырэ 8644-мэ шъобжхэр хахыгъэх. А зэкIэри къызыхъугъэр мамыр уахътэр ары. ГъогузекIоныр щынэгъончъэным пае непэ ащ фэгъэзэгъэ структурэхэм яIофшIэн зэрэзэхащэрэм уигъэрэзэнэу щыта? Мы упчIэр цIыф къызэрыкIохэм, водительхэм, лъэсрыкIохэм афэдгъэзагъ.

ЗэкIэми зэдырагъаштэу къаIуагъэр зы — непэ тигъогухэм къатехъухьэрэ тхьамыкIагъохэр дэгъэзыжьыгъэнхэм пае зэкIэми тызэкъоуцонхэ, тиныбжьыкIэхэр къэтыухъумэнхэ фае. Сыда пIомэ зищыIэныгъэ гъогу езыгъэжьагъэхэр арых нахьыбэу авариехэм ахэкIуадэхэрэр. Тикъэхалъэхэм уазыдахьэкIэ непэ ащыплъэгъурэр гугъэузы, илъэс 18 — 30 зыныбжь кIэлакIэхэу зидунай зыхъожьыгъэхэм япчъагъэ бэдэд.

ГъогурыкIоным ишапхъэхэр анахьыбэу зыукъохэрэр лъэкI зиIэхэу, IэнэтIэ ин зыIыгъхэу е правэухъумэкIо органхэм ахэтхэр арых. Ахэм язекIуакIэ цIыф къызэрыкIохэр зэримыгъэразэрэр бэмэ къыхагъэщыгъ. Ащ кIэух горэ фэшIыгъэн фаеу алъытэ.

Илъэсэу тызыхэтым иапэрэ мэзиплI республикэм игъогухэм къатехъухьэгъэ аварии 126-м нэбгырэ 28-рэ ахэкIодагъ, нэбгырэ пчъагъэхэм шъобжхэр хахыгъэх. Сабыйхэр зыхэфэгъэ хъугъэ-шIагъэу агъэунэфыгъэр 10, ахэм зы нэбгырэ ахэкIодагъ, нэбгыри 9-м шъобжхэр атещагъэхэ хъугъэ. 2009-рэ илъэсым мыщ фэдэ иуахътэ егъэпшагъэмэ, хъугъэ-шIагъэхэм япчъагъэ джы процент 14-кIэ нахь макIэ хъугъэ. Арэу щыт нахь мышIэми, Iофхэм язытет уигъэрэзэнэу щытэп. ЖъоныгъуакIэм иапэрэ мафэхэм республикэм игъогухэм къатехъухьэгъэ авариехэм ар къаушыхьаты. Хъугъэ-шIэгъи 4-м нэбгыри 7 хэкIодагъ, нэбгыри 4-м шъобжхэр атещагъэхэ хъугъэ, нахьыбэрэмкIэ ахэр ныбжьыкIэх.

Мы лъэныкъомкIэ ны-тыхэми лажьэ ямыIэу щытэп. Шъыпкъэ, хэти илъфыгъэ дэй къехъулIэнэу е ащ бзэджэшIагъэ зэрихьанэу фаеп. Ау кIэлэ ныбжьыкIэм автомобиль фэпщэфэу, ар шъхьарытIупщэу зыптIупщыкIэ къыкIэлъыкIон ылъэкIыщтми уегупшысэн фае. Анахьэу ар зыфэгъэхьыгъэр гъотышхо зиIэ унагъохэр арых.

Джащ фэдэу чIыпIэ зыгъэIорышIэжьын органхэм, гъэсэныгъэм иучреждениехэу республикэм итхэм мы лъэныкъомкIэ яIофшIэн агъэлъэшымэ, ишIогъэшхо къэкIощт. Ащ пае цIыфхэм, анахьэу ныбжьыкIэхэм, зэIукIэгъу-зэдэгущыIэгъухэр адашIынхэ, гумэкIыгъоу къэуцухэрэр зэшIохыгъэнхэм пае анахьэу анаIэ зытырагъэтын фэе лъэныкъохэр къагъэнэфэнхэ фае. Ащ фэдэ екIолIакIэ джырэ лъэхъан ахэм агъэфедэ пфэIощтэп.

Джыри зы гумэкIыгъу. Адыгеим игъогумэ язытет зэрэдэир хэткIи нафэ. Хъугъэ-шIагъэу къэхъухэрэм япроцент 70-р тигъогухэр шапхъэхэм зэрадимыштэхэрэм къыкIэкIох. Ар къыхигъэщыгъ АР-м хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ ГИБДД-мкIэ и ГъэIорышIапIэ иинспектор шъхьаIэу ЛIыхэсэ Юрэ. Анахьэу Iофыр зыщыдэйхэм ащыщ муниципальнэ образованиеу «Къалэу Мыекъуапэ». Гъогухэм ягъэцэкIэжьын пэIуагъэхьанэу республикэ бюджетым ахъщэ къафетIупщы нахь мышIэми, къэлэ администрацием Iофыр зэрэзэхищэрэм зэримыгъэразэрэр КъумпIыл Мурат къыхигъэщыгъ. БлэкIыгъэ илъэсым мы Iофыгъом пэIуагъэхьанэу сомэ миллион 77-м ехъу афатIупщыгъагъ, мыгъэ — сомэ миллион 39-рэ. Мы гумэкIыгъор дэгъэзыжьыгъэным пае джыри сомэ миллиони 100 республикэ бюджетым къыхэхыгъэн зэрэфаем фэгъэхьыгъэ унашъо АР-м и Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан ышIыгъ.

Ащ фэшI республикэ бюджетым зэхъокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэу АР-м иминистрэхэм я Кабинет тхылъхэр егъэхьазырых ыкIи АР-м и Парламент зичэзыу зэхэсыгъоу иIэщтым ар халъхьащт. ЗэкIэри зыфэгъэхьыгъэр зы — тигъогухэм къатехъухьэрэ хъугъэ-шIагъэхэм цIыфхэр ахэмыкIодэнхэр ары.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

(Апэрэ нэкIубгъом къыщежьэ).

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм иунашъоу N 1433-р зытетэу 2010-рэ илъэсым мэлылъфэгъум и 28-м аштагъэм игуадз

Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ хэтыщтхэм якъыхэхынкIэ зэнэкъокъум ехьылIэгъэ Положениер

1. Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ хэтыщтхэм якъыхэхынкIэ зэнэкъокъур Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ ехьылIагъ» зыфиIорэм ия 4-рэ статья тегъэпсыхьагъэу зэхащэ, Адыгэ Республикэм и Президент ыухэсыгъэхэу Общественнэ палатэм хахьэхэрэм а зэнэкъокъур зэхащэ ыкIи зыфытегъэпсыхьагъэр Общественнэ палатэр гъэпсыгъэныр ары.

2. Шъхьэихыгъэ шIыкIэм тетэу кандидатхэм якъыхэхын макIо.

3. Общественнэ палатэм хэтхэм Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм ыухэсыным пае мы къыкIэлъыкIохэрэр къахалъхьэх:

1) республикэ общественнэ объединениехэм ыкIи урысые регион общественнэ объединениехэм яреспубликэ къутамэхэм ацIэкIэ кандидатипшI;

2) къэлэ ыкIи район общественнэ объединениехэм ацIэкIэ кандидатипшI, мыщ хэхьэх къалэу Мыекъуапэ иобщественнэ объединениехэм ацIэкIэ нэбгыритIу, Адыгэкъалэрэ Адыгэ Республикэм ирайонхэмрэ яобщественнэ объединениехэм ацIэкIэ кандидат зырыз.

4. Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ хэтыщтхэм якъыхэхынкIэ зэнэкъокъум хэлэжьэнхэм пае общественнэ объединением мы къыкIэлъыкIорэ документхэр къырихьылIэнхэ фае:

1) илIыкIохэр Общественнэ палатэм хагъэхьанхэм пае лъэIу тхылъыр. Общественнэ объединением иустав тегъэпсыхьагъэу лъэIу тхылъхэр зэхагъэуцох ыкIи палатэм хахьэ зышIоигъо лIыкIохэм афэгъэхьыгъэ къэбарыр арытын фае;

2) Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ хэхьащт кандидатыр къызэригъэлъагъорэм фэгъэхьыгъэ унашъоу общественнэ объединением ышIыгъэр (зэхэсыгъом ипротокол къыхэтхыкIыгъэр);

3) общественнэ объединениер къэралыгъо регистрацие зэрашIыгъэм фэгъэхьыгъэ тхылъым икопие;

4) общественнэ объединением иустав икопиеу аIапэ зыкIадзэжьыгъэр;

5) юридическэ лицэхэм якъэралыгъо реестрэ зыкI зэрэхэхьагъэм фэгъэхьыгъэ тхылъым икопиеу аIапэ зыкIадзэжьыгъэр;

6) Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ хэтынэу къэзыгъэлъэгъогъэ общественнэ объединением ехьылIэгъэ къэбарыр мы Положением игуадзэу N 1-м диштэу;

7) Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ хэтынэу къэзыгъэлъэгъогъэ общественнэ объединением ехьылIэгъэ къэбарыр мы Положением игуадзэу N 2-м диштэу.

5. «Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ хэтыщтхэм якъыхэхынкIэ зэнэкъокъум хэлэжьэным пае» зытетхэгъэ документхэр общественнэ объединениехэм республикэм и Общественнэ палатэ рахьылIэх.

6. Кандидатхэр къыхахынхэ зыхъукIэ мы къыкIэлъыкIохэрэр къыдалъытэх:

1) общественнэ объединениер зызэхащагъэр;

2) нэбгырэ пчъагъэу ащ хахьэрэр, волонтерхэу, общественнэ объединениехэм яштат хэт IофышIэхэу хэлажьэхэрэр;

3) социальнэ программэхэу зэшIуахыхэрэр;

4) общественнэ объединением ежь къыдигъэкIыхэрэм, нэмыкI материалхэу хиутыхэрэм ятираж;

5) къэбар жъугъэм иамалхэм къыхаутыхэрэр, джащ фэдэу объединением Iофэу ышIэрэм ехьылIэгъэ нэмыкI къэбарыр;

6) хабзэм иорганхэм, учреждениехэм ыкIи организациехэм адыряIэ зэдэлэжьэнгъэм фэгъэхьыгъэ зэзэгъыныгъэхэу общественнэ объединением IэкIэлъхэр;

7) дипломхэр, сертификатхэр, нэмыкI шIухьафтынхэу общественнэ объединением къыратыгъэхэр;

8) общественнэ объединениер дунэе ыкIи урысые организациехэм, проектхэм зэрахэлажьэрэр;

9) общественнэ объединением кандидатэу къыгъэлъагъорэм фэгъэхьыгъэ къэбарыр (социальнэ лъэныкъом Iоф зэрэщишIэгъэ уахътэр, общественнэ объединениехэм илъэс пчъагъэу зэращылэжьагъэр, гъэсэныгъэу иIэр).

7. Адыгэ Республикэм и Законэу «Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ ехьылIагъ» зыфиIорэм ия 4-рэ статья ия 4-рэ Iахь къыдилъытэрэ пIалъэр екIыфэ нэс Общественнэ палатэм хэтхэм къагъэнафэ кандидатхэу палатэм хэхьащтхэр къызщыхахыщт мафэр, уахътэр ыкIи чIыпIэр.

8. Общественнэ палатэм хэтхэм язэхэсыгъо рекIокIыныр игъоу залъытэрэр палатэм хэтхэм яплIэнитф ащ хэлажьэ зыхъукIэ ары.

9. Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ хэтыщтхэм якъыхэхын кIо зыхъукIэ рейтинг шIыкIэм тетэу голосованиер макIо.

10. Голосованием пае бюллетеным кандидатурэхэр зэкIэ ратхэх, ащ къыхимыубытэхэрэр мы Положением къыдилъытэрэ лъэныкъохэр аукъохэзэ къагъэлъэгъуагъэхэр, общественнэ объединениехэм зэкIащэжьыгъэ цIыфхэр ары.

11. Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ хэхьагъэкIэ алъытэхэрэр нахьыбэмэ яголос зыфатыгъэ кандидатхэр арых.

12. Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ хэхьэгъэ кандидатхэм яхьылIэгъэ протоколым гъусэ фашIых мы Положением ия 4-рэ пункт зигугъу къышIырэ документхэр ыкIи Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм ахэр IэкIагъахьэх.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм иунашъоу N 1433-р зытетэу 2010-рэ илъэсым мэлылъфэгъум и 28-м аштагъэм игуадзэу N 1-р

Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ хэтыщтхэр къэзгъэлъэгъорэ общественнэ объединением ехьылIэгъэ къэбарыр

1.	Общественнэ объединением цIэу иIэр	
2.	Мафэу ыкIи чIыпIэу зыщатхыгъэр	
3.	Аужырэу регистрацие зашIыгъэ мафэмрэ чIыпIэмрэ	
4.	ИНН-р, КПП-р, ОГРН-р	
5.	Юридическэ адресыр	
6.	Телефоныр, сайтыр	
7.	Банк реквизитхэр (расчетнэ счетхэм яномерхэр, фэIо-фашIэхэр зыгъэцэкIэрэ банкым цIэу иIэр, ИНН-р)	
8.	ЗэхэщакIохэр	
9.	Мылъкум икъэкIуапIэхэмрэ ар зыфэдизымрэ	
10.	Филиалхэу, чIыпIэ подразделениехэу иIэхэр, ахэр чIыпIэу зыдэщыIэхэр	
11.	Нэбгырэ пчъагъэу хэтыр, волонтерхэр, штатым хэхьэрэ IофышIэхэр	
12.	Iофэу ыгъэцакIэрэм илъэныкъо шъхьаIэхэр	
13.	Урысые, регион Iофтхьабзэхэу зэшIуихыгъэхэр (аужырэ илъэситIум къыкIоцI)	
14.	Ежь иизданиехэр ыкIи нэмыкI материалхэу хиутыхэрэр зыфэдэхэр	
15.	Дипломхэм, сертификатхэм ыкIи шIухьафтынхэм яхьылIэгъэ къэбарыр (уахътэу, чIыпIэу къызщыратыгъэхэр)	
16.	Дунэе организациехэмрэ проектхэмрэ зэрахэлэжьагъэм фэгъэхьыгъэ къэбарыр	
17.	Кандидатым ылъэкъуацI, ыцI, ятацI	

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм иунашъоу N 1433-р зытетэу 2010-рэ илъэсым мэлылъфэгъум и 28-м аштагъэм игуадзэу N 2-р

Адыгэ Республикэм и Общественнэ палатэ хэтынэу къагъэлъэгъуагъэм ехьылIэгъэ къэбарыр

1.	ЫлъэкъуацI, ыцI, ятацI	
2.	Илъэсэу, мафэу, мазэу ыкIи чIыпIэу къызщыхъугъэр	
3.	Гражданствэр (зэхъокIыныгъэ фэхъугъэмэ, уахътэу ар зыхъугъэр ыкIи ушъхьагъоу иIэр)	
4.	Гъэсэныгъэу иIэр, еджапIэу къыухыгъэхэр, дипломхэм яномерхэр, сэнэхьатэу дипломымкIэ иIэр	
5.	Ученэ степеныр, шIэныгъэлэжьыцIэу иIэр (къызыфагъэшъошагъэр, дипломхэм яномерхэр)	
6.	IофшIэныр зиублагъэм щегъэжьагъэу Iофэу ыгъэцакIэрэр (апшъэрэ ыкIи гурыт еджапIэхэм зэрачIэсыгъэр, дзэ къулыкъур зэрихьыгъэр, предприниматель IофшIэныр зэригъэцэкIагъэр ыкIи нэмыкIхэр хэхьэх) аужырэ илъэситфым	
7.	Зыщыпсэурэ чIыпIэмрэ ителефон номеррэ	
8.	Паспортыр е ащ ычIыпIэкIэ ыгъэфедэрэ документыр (номерыр, сериер, къезытыгъэр ыкIи пIалъэу къызщыратыгъэр)	
9.	Къэралыгъо шIухьафтынхэр	
10.	Общественнэ лъэныкъом Iоф зэрэщишIэгъэ илъэс пчъагъэр, IэнатIэхэу ыIыгъыгъэхэр	

_______________ (мафэр) _______________ (IэпэкIадз)

ШЪОШIА, ЗЭХЭШЪУХЫГЪА?

Уасэхэм ахигъэхъуагъ

Жъы хъугъэ автомашинэхэр атыжьыхэзэ, тихэгъэгу къыщыдагъэкIырэ автомашинэхэр цIыфхэм къащэфынхэ алъэкIынэу зыгъэпсырэ программэр зырагъэжьэм, «АвтоВАЗ»-м къыдигъэкIыхэрэр нахьыбэу ащэфыхэу зэраублагъэр къызыфигъэфеди, компанием уасэхэр къыIэтыгъ. Адрэхэм ялъытыгъэмэ, автомашинэхэу Lada KaIina ыкIи Priora зыфиIохэрэм ауасэхэм ахэхъуагъэр нахь макI. Апэрэм процент 0,68-рэ, ятIонэрэм 1,66-рэ. ВАЗ-2107-м ыуасэ проценти 3 хэхъуагъ. Шъыпкъэ, жъы хъугъэ автомашинэхэр тыжьыгъэнхэм ехьылIэгъэ программэм тегъэпсыкIыгъэу заводым дилерхэм автомашинэхэр зэрафитIупщырэ уасэхэр зэмыхъокIыгъэу къэнагъэх.

Агентствэу «Автостат» ианалитикхэм зэралъытэрэмкIэ, жъы хъугъэ автомашинэхэр тыжьыгъэнхэм ехьылIэгъэ программэм ишIуагъэкIэ автомашинакIэхэм щэфакIохэр нахьыбэу къакIэупчIэхэу зыщиублэгъэ лъэхъаныр ары «АвтоВАЗ»-м уасэхэр къызиIэтыгъэхэр. Ащи изакъоп. Заводым идилерхэм нахь пасэу уасэхэм ахагъэхъогъагъ. ВАЗ-м къышIырэ автомашинэхэм ауасэ гъэтхапэм къыщыублагъэу дилерхэм проценти 7-м къыщыублагъэу 18-м нэсэу къаIэтыгъагъэх. «Автостатым» идиректорэу Сергей Целиковым зэрилъытэрэмкIэ, щэфакIохэр нахьыбэу къакIэупчIэхэу зыщиублэгъэ уахътэр къызыфагъэфедэзэ, дилерхэм яаппетити хэхъуагъ, нахьыбэу къалэжьы зэрашIоигъор къагъэлъагъо. Ау илъэсым иикIыгъохэм адэжь ащ иягъэ къэкIожьын ылъэкIыщт. Джыдэдэм цIыфхэр тезэрэгъэбэнагъэу ащэщафэхэми, ари къеохыжьыщт, уасэхэм къащыгъэкIэжьыгъуае хъунри къыдыхэт. Ащ елъытыгъэу продукцием иIугъэкIыни къыкIичыжьыщт, ау къэшIэгъуае машинэшI заводым хабзэр ренэу мылъкукIэ деIэщтми.

«Российскэ гъэзетым» зэрилъытэрэмкIэ, бэ темышIэу цIыфхэм зыдырамыгъэштэрэ а зекIуакIэр «АвтоВАЗ»-м лъыгъэкIотэн, уасэхэм джыри ахигъэхъон ылъэкIыщт, сыда пIомэ металлургхэми япродукцие ыуасэ къаIэты. ГъучIым ыуасэ проценти 10 — 15 нахьыбэ хамыгъэхъонэу ахэм зарагъэзэгъыным автомашинэшIхэр щэгугъых. Ау...

Тапэ итым тытечъыщт

Официальнэ документхэр шIокI имыIэу къыхэзыутыхэрэ «Российскэ гъэзетым» зэритхырэмкIэ, гъогурыкIоным ишапхъэхэм зэхъокIыныгъабэ афашIыщт. Ащ ехьылIэгъэ унашъом УФ-м и Правительствэ кIэтхагъ. Арышъ, мыщ дэжьым шапхъэхэм кIэу ахагъэхьагъэхэм ащыщхэм кIэкIэу такъыщыуцу тшIоигъу.

Гъогум пэрыохъу фэхъугъэкIэ алъытэрэр джырэ нэскIэ зэхэмыфыгъэу щытыгъэмэ, джы зэхъокIыныгъэхэм ащ гурыIокIэ гъэнэфагъэ иIэу агъэпсыгъ. ГущыIэм пае, «пробкэкIэ» заджэхэрэр джы пэрыохъоу плъытэн плъэкIыжьыщтэп. Джащ фэд автобусэу ригъэкIынхэм е ригъэтIысхьанхэм пае къэуцугъэри.

ГъогурыкIоным ишапхъэхэм ахагъэхьагъ гурыIуакIэу «ходовые огни» зыфиIорэр. Ащ фэдэхэр ахэтых IэкIыб хэгъэгухэм къащашIырэ автомашинэхэм янахьыбэмэ. Анахь тыгъэ псышхоу зыщыщыт уахътэми ахэр хэгъэнагъэхэу автомашинэхэр къекIокIых. Енэгуягъо псэупIэхэм уазыдэкIыхэрэ ужым мафэми остыгъэхэр хэбгъэнэнхэ фаеу зэрагъэнэфэгъагъэм ишIуагъэ къэкIуагъэкIэ. Джы сыдигъорэ уахъти ахэр е чыжьэу зымыгъэнэфырэ остыгъэхэр хэгъэнэгъэнхэ фаеу агъэнэфагъ.

ЗэхъокIыныгъэхэм зэрагъэнафэрэмкIэ, джы уапэ ит транспортым утечъыгъэкIэ залъытэщтыр уапэкIэ къикIырэ автомашинэр къызэрыкIорэ полосам узытехьэкIэ ары ныIэп. Транспортым течъыгъэным ехьылIэгъэ шъхьэу гъогурыкIоным ишапхъэхэм яIэр зэрэпсаоу кIатхыкIыжьыгъ пIоми хъущт. Гъэтэрэзыжьынхэм зэрагъэнафэрэмкIэ, километрэ 30-м ехъурэ скорость зыIыгъ транспортым утечъын уфит, ащ фэдэ зекIуакIэ зыщыпшIы мыхъущт чIыпIэхэри къыдыхиубытэхэзэ. Совет хабзэм илъэхъанэ ащ фэдэ положение гъогурыкIоным ишапхъэхэм къыдалъытэщтыгъ, ау ыужым хагъэкIыжьыгъагъ.

ЗэхъокIыныгъэхэр алъэIэсых лъэсрыкIохэми. Джы зэрагъэнэфагъэмкIэ, светофоркIэ е тамыгъэкIэ амыгъэIорышIэрэ гъогу зэхэкIыпIэм водителыр къызеблагъэкIэ, скоростым къыщигъэкIэнышъ е къэуцунышъ, лъэсрыкIор блигъэкIын фае. Джащ фэдэу шэпхъакIэхэм агъэнафэ рулым зыкIэрытIысхьэхэкIэ водитель пстэуми быгырыпхкIэ зырапхыхьан фаеу.

КIэкIэу зигугъу къэтшIыгъэ зэхъокIыныгъэхэм анэпэмыкIхэри гъогурыкIоным ишапхъэхэм афашIыгъэх. ПшъэдэкIыжь ымыхьыным пае ахэр къызыхаутыхэрэ уж водитель пэпчъ нэIуасэ зафишIыныр ыкIи дэх имыIэу ыгъэцэкIэнхэр зэрипшъэрылъыр зыщимыгъэгъупшэмэ нахьышIу.

Сыда икIэухым къыхэгъэхъожьыгъэн фаер? Ар гъогурыкIоным ишапхъэхэм зэхъокIыныгъэу афашIыгъэхэм кIуачIэ яIэ зыхъущт пIалъэр ары. Енэгуягъо джыри ащ охътэ дэхэкIае тешIэнкIэ. Сыда пIомэ зэхъокIыныгъэхэм атегъэпсыкIыгъэ Iофыгъуабэ джыри зехьэгъэн фаеу щыт. Ащи изакъоп. ГъогурыкIоным ишапхъэхэр гъэзетхэм къызыхаутырэм ыуж ахэм кIуачIэ яIэ хъуным пае илъэснықъо фэдиз тешIэжьыщт.

Зы такъикъым сомэ 500 къелэжьы

Зыфэдэ хъун ымылъэкIыщтэу къытщыхъухэрэр къытпэблэгъабзэх шъэфэу ахэлъыр зэрэтымышIэрэм пае дгъэшIэгъонэу е тыщхынэу хъурэп нахь. Сыдэущтэу, гущыIэм пае, пшIомыгъэшIэгъоныщт къэралыгъом илIышъхьэу Президентым илъэсым къылэжьыгъэм фэдэ 17,5-кIэ нахьыбэу чIыдэгъэгазкомпанием иIэшъхьэтет къылэжьын зилъэкIыкIэ. Пчъагъэхэм нафэ къызэрашIыгъэмкIэ, УФ-м и Президент 2009-рэ илъэсым сомэ миллиони 3-рэ мин 335-рэ нахь къымылэжьыгъэмэ, чIыдэгъэгазкомпанием игенеральнэ директор сомэ миллион 57-рэ мин 750-рэ къыгъэхьагъ. Джащ тетэу къыщеIо гъэзетэу «АиФ-м» къыхиутыгъэм. Ащ къыгъэхьагъэр уахътэхэм затебгощэжькIэ, мазэм сомэ миллиони 4-рэ мин 812-рэ, зы мафэм сомэ мин 219-рэ, зы сыхьатым сомэ мин 27375-рэ ыкIи зы такъикъым сомэ 500 къылэжьыгъэу къекIы.

КIо, компаниер шъхьафитэу мэпсэушъ ыкIи лэжьапкIэр зэрэфаехэм тетэу егъэнафэшъ, умыгъэшIэгъони плъэкIыщт. Ащи нахь гъэшIэгъоныжь пIоми хъущт бюджетым къикIырэ мылъкур зыгъэфедэрэ къэралыгъо корпорациехэм яIэшъхьэтетхэм лэжьапкIэу зыфагъэуцужьыгъэр. ГущыIэм пае, «Росатомым» ипащэу С. Кириенкэм илъэсым къыкIоцI лэжьапкIэу сомэ миллион 16,4-рэ ратыгъ. Бэшхоп ащ ыуж къызэринагъэр Урысыем иэнергетическэ системэ зэхэзыгъэтакъуи, ыужым «Роснано» пащэ фашIыгъэ А. Чубайс. 2009-рэ илъэсым ащ сомэ миллион 13,2-рэ къыгъэхьагъ. Премьер-министрэу Владимир Путиным илъэсым сомэ миллиони 3,9-рэ ныIэп ратыгъэр.

Ормэ джы сыдэущтэу ащ уегупшысэщта? ЗыгорэкIэ къамыгъэлъэгъогъэ мылъку къэралыгъом ипащэхэм аIэкIэхьагъа, хьаумэ, ежьхэм пшъэрылъышхоу агъэцакIэрэм ащ фэдэ уасэ нахь имыIа? Е компаниехэм яIэшъхьэтетхэр хабзэм нахь ицIыф гъэшIуагъэхэу щытха? Джары хъун зымылъэкIыщтэу къытщыхъухэрэр къытпэблэгъабзэ зышIыхэрэр, ау джащ фэдэ хъугъэшIагъэхэм япIолIэщтыр, зэфэхьысыжьэу афэпшIыщтыр къэгъотыгъошIоп.

СЭХЪУТЭ Нурбый.

ПЕНСИЕХЭМКIЭ ФОНДЫМ ШЪУЩЕГЪЭГЪУАЗЭ

Ны мылъкум игъэфедэкIэ амалхэм ахэхъуагъ

Ны (унэгъо) сертификат шIыкIэм тегъэпсыкIыгъэу цIыфхэм къэралыгъо IэпыIэгъу ятыгъэным ехьылIэгъэ программэр зырагъэжьагъэм зэхэтымышIэу илъэсищ тешIагъ. Ащ къикIырэр къэралыгъо мылъкукIэ IэпыIэгъу етыгъэным ифитыныгъэ зиIэ хъугъэ апэрэ унэгъо купхэм ахахьэхэрэм ясабыйхэм анибжь илъэсищ зэрэхъугъэр ыкIи джы зытелъытэгъэ лъэныкъо пстэуми апэIуагъахьэзэ къэралыгъом къаритырэ ахъщэр агъэфедэн зэралъэкIыщтыр ары. А лъэныкъохэм ащыщых унэ амалхэр нахьышIу шIыгъэнхэр, ялъфыгъэ нахьыжъхэр егъэджэгъэнхэм е ныр пенсием зыкIокIэ къыратыщтым хахъо фэшIыгъэным апэIугъэхьэгъэныр.

Унагъохэм янахьыбэм къэралыгъо ахъщэр агъэфедэгъах е унэ амалэу яIэхэр нахьышIу шIыгъэнхэм пэIуагъэхьанэу загъэхьазыры. ГъэрекIо, дунэе финанс кризисым илъэхъанэ, унэ къэщэфыгъэным е шIыгъэным пае банкхэм чIыфэ къаIызыхыгъэхэм адеIэгъэн фаеу УФ-м и Правительствэ ыгъэнэфэгъагъ ыкIи къэралыгъо сертификатыр зытелъытэгъэ сабыим ыныбжь илъэсищ охъуфэкIэ емыжэхэу, банкым чIыфэу къыIахыгъэр зэрэпсаоу е ащ щыщ Iахь ны мылъкумкIэ атыжьын алъэкIынэу унашъо ышIыгъагъ. Тызыхэхьэгъэ илъэсым къыщыублагъэу унэ ипотекэм имызакъоу, зычIэсыхэрэ унэ къэщэфыгъэным нэмыкI шIыкIэу иIэхэми апэIуагъэхьан алъэкIэу хъугъэ.

Ащ ехьылIэгъэ упчIэхэу нахьыбэрэ цIыфхэм къатыхэрэм ащыщхэм непэ джэуапхэр къяттыжьхэ тшIоигъу.

— Ны мылъкумкIэ унэ е чIыгур зэригъусэу унэм щыщ Iахь къэсщэфын сыфита? Унэе унэ зыщысшIыщт чIыгу Iахь ны (унэгъо) мылъкумкIэ къэсщэфын слъэкIыщта?

— Ны мылъкур унэ е чIыгур зэригъусэу унэм щыщ Iахь къэпщэфыным пэIубгъэхьан уфит. Ау ащкIэ Iофыгъо шъхьаIэу щытыр щэфын-щэн Iофым ехьылIэгъэ зэзэгъыныгъэр зычIэсыхэрэ унэм телъытагъэу ыкIи унэмрэ чIыгу Iахьымрэ уасэу яIэхэр зэхэмыушъхьафыкIыгъэхэу щытынхэр ары. Унэ зимыгъусэ чIыгу Iахь къэпщэфыным ны мылъкур пэIубгъэхьан уфитэу ны мылъкум ехьылIэгъэ законым ыгъэнафэрэп.

— Унэ зыщытшIыщт чIыгу Iахь тиI. ТызычIэсыщт унэе унэ тшIыным ны мылъкур пэIудгъэхьан тыфита? Ащ пае псэолъэшI компанием подрядымкIэ шIокI имыIэу зэзэгъыныгъэ дэтшIын фая, хьаумэ тэр-тэрэу тшIын тыфита?

— Законым зэригъэнафэрэмкIэ, шъузычIэсыщт унэ шъушIыным ны мылъкур пэIужъугъэхьан шъуфит. Ащ пае ПенсиехэмкIэ фондым къешъухьылIэнхэ фае унэ шъушIын шъуфитэу Iизын къызэрэшъуатыгъэр ыкIи ны мылъкур зисчет ригъэхьащт подряд организацием зэзэгъыныгъэу дэшъушIыгъэр. Шъо шъукIуачIэкIэ унэ шъушIыным ны мылъкур пэIужъугъэхьан шъуфитэу законым ыгъэнафэрэп.

— Ипотекэм пае чIыфэхэр тыжьыгъэнхэм ны мылъкур пэIугъэхьагъэнымкIэ фэгъэкIотэныгъэ зыхэлъ шIыкIэу агъэнэфагъэм тапэкIи кIуачIэ иIэщта? ГущыIэм пае, унэм пае чIыфэ къызэраIытхыгъэм ехьылIэгъэ зэзэгъыныгъэр 2010-рэ илъэсыр имыкIыгъэу адэтшIыгъэмэ ыкIи ятIонэрэ сабыир 2011-рэ илъэсым къэхъугъэмэ, ащ ыныбжь илъэсищ мэхъуфэ темыжэу ны мылъкур чIыфэр тыжьыгъэным пэIудгъэхьан тыфитыщта?

— «Кризисым пэшIуекIогъэным» телъытэгъэ шIыкIэу джы агъэфедэрэр пIэлъэ гъэнэфагъэм телъытагъэу щыт. Ащ къыхеубытэх зычIэсыщт унэ къэщэфыгъэным е шIыгъэным пае 2010-рэ илъэсым итыгъэгъазэ и 31-р къэмысыгъэу зэдашIыгъэ зэзэгъыныгъэхэр. Арышъ, унэ къэщэфыгъэным е шIыгъэным пае зэзэгъыныгъэр 2010-рэ илъэсым адэзышIыгъэу, ятIонэрэ сабыир 2011-рэ илъэсым къызыфэхъугъэ унагъом кIэлэцIыкIум ыныбжь илъэсищ мэхъуфэ емыжэу ным мылъкур ыгъэфедэн фит.

Унэ амалхэр нахьышIу шIыгъэнхэм ны мылъкур зэрэпэIуагъэхьэрэ шIыкIэхэр Урысые Федерацием и Правительствэ номерэу 862-рэ зытетэу 2007-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 12-м къыдигъэкIыгъэ унашъом итхагъэх.

Ны мылъкур гъэфедэгъэным ехьылIэгъэ темэмкIэ консультациехэр ПФР-м и Адыгэ республикэ Къутамэ ичIыпIэ органхэм къащышъуатыщтых.

ХЬАЦIЫКIУ Марин.

ПФР-м и Адыгэ республикэ Къутамэ социальнэ тынхэмкIэ иотдел ипащ.

ТХАКIОУ ЦУЕКЪО ЮНЫС ЫНЫБЖЬ ИЛЪЭС 70-рэ ЗЭРЭХЪУРЭМ ИПЭГЪОКI

НыбжьыкIэхэмкIэ щысэтехыпIэх

Юныс ытхыгъэр, ышIагъэр ба, макIа пIоныр къезгъэкIурэп. Сыда пIомэ еджэныр зикIэсэ цIыф къызэрыкIоми къыуиIощт ащ адыгэ литературэр зэригъэбаигъэр, адыгэ лъэпкъыр зэриIэтыгъэр, ытхыгъэхэр инхэмкIи, цIыкIухэмкIи гъэсэпэтхыдэ зэрэхъухэрэр, ахэм пIуныгъэ кIуачIэ зэрахэлъыр.

ТхэкIошхом итворчествэ еджапIэхэм ягъэджэн программэ чIыпIэ щеубыты. Ипроизведениехэм язэгъэшIэн екIолIэкIэ-шIыкIэ амалэу къафэдгъотыхэрэм, тэ, кIэлэегъаджэхэм сакъытегущыIэщт.

Я 7-рэ классым рассказэу «КъэкIожь, Титыу, къэкIожь...» зыфиIорэр щызэдгъашIэ зыхъукIэ, мы рассказым лъапсэ фишIыгъэ къэбарэу цIыфхэм ахэлъым кIэлэеджакIохэр щытэгъэгъуазэх. Ар мыщ фэд: ным ишъэожъые кIодыгъэ. Ащ Тыу ыцIагъ. Ыкъо цIыкIу ыцIэ къыIозэ ныр бэрэ джагъэ, лъыхъуагъэ, ау ыгъотыжьыгъэп. Ныр Тхьэм елъэIугъ бзыу ышIынэу. Ащ илъэIу Тхьэм фигъэцэкIагъ. Зынэмысыгъэ къогъупэ къымыгъанэу бзыум къыбыбыхьагъэми, ыкъо къыгъотын ылъэкIырэп, джы къызнэсыгъэм «КъэкIожь, си Титыу, къэкIожь», — ыIозэ бзыур маджэ.

Рассказым хэт Гощхьан икIалэу Къэндаур заом хэкIодагъ, ау псаоу щыIэм фэдэу ныр ащ ренэу дэгущыIэ, къэкIожьынэу ежэ. Бзыу цIыкIум иджэкIэрэ Гощхьан игукъэкIыжьхэмрэ игугъапIэрэ зэрагъэпшэнхэу, зэфэдэныгъэу ахэлъыр къагъотынэу кIэлэеджакIомэ гъэцэкIэн ятэты. Ащ пае джыри зэ а чIыпIэм тыкъеджэжьы:

«Нэнэжъ къышIошIы: икIалэ зытетыгъэм зэрэтет къабз, ышъхьэпхэтыку, ышъхьэ зэрэпсыгъу. ЗэкIэмэ апэ ит тракторым тесыр ары. «А тхьагъэпщI жэбыхъужъ, сэ модыкIэ къэкIожьыщт сэIо сежэшъ сыщыс». Гощхьанэ мо уашъори, мо тыгъэри нэмыкI шъыпкъэу къыщэхъух. Сыдэу дунэе пIэлъэшIагъу мыр! Ары, ары, апэ итэу кIорэр Гощхьанэ ешIэжьы, ышъхьэпхэтыку бгъузэкIэ, ыкъо шъыпкъ, тхьи пфиIон...»

КIэлэеджакIомэ къыхагъэщы: бзыум иобразрэ ным иобразрэ зэфэдэ зышIыхэрэр ялъфыгъэхэмкIэ шIулъэгъу мыплъыкъожь зэряIэр, ахэр агъотыжьынхэм игугъэ зэрэщигъаIэхэрэр ары.

Авторым иеплъыкIэ, иупчIэ кIэлэеджакIохэм язэхашIэхэр нахь егъэлъэшых. «Гугъэ IэнэкIым Iаеу Гощхьанэ нэпчы къешIы. Мо кIэлэшхоу, ежь ибыдзыщэкIэ ыпIугъэ кIэлэ мытIырышхор кIодын ылъэкIына?» УпчIэм иджэуап кIэлэеджакIомэ къыраты: «ныр щэIэфэ икIали щыIэщт, кIодыщтэп».

Рассказыр гурыIогъошIу, художественнэ шIыкIэ амалэу зэфэгъэдэныр ишапхъэу зэрэтхыгъэм ишIуагъэкIэ, еджакIохэм а образхэр псынкIэу агурэубытэх, ным игумэкI-гукIаехэр зэхашIагъэу бэрэ къыдзырахьакIы.

Я 8-рэ классым повестэу «Хымэ лыуз» зыфиIорэм щыщ пычыгъохэу щызэдгъашIэхэрэр мыинхэми, ныбжьыкIэхэмкIэ гурыIогъошIух, узIэпащэу хъугъэ-шIагъэхэр къащиIотыкIыгъэх. Анахьэу къыхэдгъэщыхэрэр, тыкъызыщыуцухэрэр адыгэ шэн-хабзэхэу адыгэхэм ахэлъыгъэхэр игъэкIотыгъэу, IупкIэу авторым къызыщитыхэрэр ары.

Къэбар гушIуагъо къафэзыхьыгъэм адыгэмэ гушIуапкIэ ратэу хабзэ.

Тыкъеджэ пычыгъом:

«— Сымсур, Сымсур! Ал мы кIашъом дэгу утехъухагъа? Сымсур! ГушIуапкIэр сые, зэхэоха?! Орзэмэс къэкIожьыгъ». Адыгэ шIыхьафыр зыфэдэми пычыгъом нэIуасэ тыфешIы. «Кулсомэ рамыIуагъэ пэтызэ, быракъ ашIыщт шэкI къолэныр бзылъфыгъэм ахъщэр ятIонэрэу фещэи.

— О куп, зыжъугъэбыяух зэ! — ШIыхьафым хэтхэм лIыжъыр алъытэу кIым-сымхэу, шъхьадж ичIыпIэ мыжъобаеу цычъыгъэм ехьыщырхэми, Кулэжъ кIэрыкIэу, джы нэс къымыIогъэ хъохъу горэ къызэриIощтым купыр щигъэгъуазэ шIоигъокIэ, сомэ тIокIырэ тфырэ зэрытыр ыгъэпIырапIэзэ, лъагэу зышъхьариIэтыкIыгъ.

— О куп, Сымсурэ ыш ДолэтмыIызэу заом хэкIодагъэм, сэ сыхэмытми сшыпхъу цIыкIу ишIыхьаф хэрэхь, еIо... Сымсурэ къыIуиути къэгъэгъ».

ШIыхьафыр ишэн-хабзэхэм ащыщыгъ унагъом фаджэхэзэ зэтеутэу ежь-ежьырэу зыдэхьащхыжьырэр.

Мы пычыгъор кIэлэеджакIохэм упчIэхэмкIэ зэхаегъэфы.

Повестым иятIонэрэ пычыгъо щыщ тыкъеджэ, ащ къеIуатэ шъэожъыеу Каз гъунэгъу шъузабэу Хъаные икъэлапчъэу Iумыхьажьырэр ежь бзылъфыгъэр зыщимысым тыригъафи зэрэфишыжьырэр.

КIэлэеджакIохэм къызэраIотэщт упчIэхэр афэсэгъэуцух. Шъо сыдэущтэу шъуеплъыра Каз изекIуакIэ? Шъорыгъэмэ сыдэущтэу шъузекIощтыгъа?

Каз изекIуакIэ сыд фэдэ гущыIэхэр къыхахьа епхьылIэн плъэкIыщтхэр?

Пычыгъом шIушIэныр, гукIэлъамытагъэхэр къыхагъэщых.

Ежь-ежьырэу кIэлэеджакIохэр зэджэщт произведениехэу программэм къыдилъытэрэмэ ащыщых Юныс ипроизведениехэу **«КъэшъуакIом икъам» (я 6-рэ класс), «Орэдыжъ» (я 7-рэ класс), «ЛIы зыдэмысыжь къуаджэр» (я 8-рэ класс), «Хьалыгъу тэбэрыдзэ-тыгъэжъый» (я 9-рэ класс), «Бэчмызэ ишъэф» (я 10-рэ класс)** зыфиIохэрэр.

Нахь ашIогъэшIэгъонэу ыкIи нахь дэгъоу заджэхэрэр къагурыIоным пае, а произведениехэми пэшIорыгъэшъ IофшIэнхэр ятэшIылIэх. ГущыIэм пае, повестэу «КъэшъуакIом икъам» зыфиIорэм емыджэхэзэ, повестым зыдиIыгъэу пчэдыжьым жьыпсэу къэсыгъ. Ащ фэдэ шэкI пычыгъэ тхьапш Iори шIыхьафэу зыхэлэжьагъэм ныом къыщырагъэзызэ зэIукIагъэу ипхъонтэжъые щызэрэгъэфагъэр?.. Зыми къышIэжьырэп унэй шIыхьафым шэкI къызэрыкIом хэшIыкIыгъэ быракъэу къырахьылIэу къызщырагъэжьэгъэ лъэхъаныр. Апэ къезыхьыжьагъэри, зыфэдагъэри къэшIэгъуае, ау ари цIыфым игумэкI итамыгъэу хъугъэ. Ар цIыфхэм залъэгъукIэ, шIушIэ гухэлъкIэ екIух. Ащ пае ежь Кулсоми амалэу иIэмкIэ лъагэу-лъагэу быракъыр аригъэIэтэу ишэн...»

Джыри зы шэн-хабзэ къыхэтэгъэщы: унэ кIашъом тетхэу шIыхьафым щыкIоущтыгъэх.

«Быракъ жъугъэу пхъэцхэм гъучIыIунэхэмкIэ ахегъэубытагъэхэм Кулсомэ къахэщ къодые, зэрилъэкIэу маджэ... Джаущтэу зыгорэм иунэ кIашъо тетэу гъэкуори, Кулсомэ сомишъэ ептыгъэкIи пIихыщтэп.

— Мардж, о мардж, ЛIыпцIэкъохэр! Iахьыл, лъыщыщ шъуиIэмэ еIо. Шъэогъу шъуиIэмэ еIо...»

Джэщ фэдэу куохэзэ, шIыхьафым ахъщэ щаугъоищтыгъэ, шIыхьафым къэмыкIуагъэу, хэлэжьэн зымылъэкIыгъэми ацIэкIэ ахъщэ къатыщтыгъэ:

— Самбырэлъ, щащ, — Кущмэз бзылъфыгъэхэр къыкIигъэщтагъэх, — къабыл Тхьам ешI, ма сIых мыр...

ЛIыжъым ахъщэу ыщэигъэр Iэпипхъотыгъ:

— О зимафэ мэфишъэ хъун, Кулсом, къэолъэгъуа Сэтаныекъомэ алъэныкъокIэ уплъэни, Кущмэз сисомэ тIокIырэ тфырэ мы шIыхьафым хэрэкIуад еIо. Мардж хъужьын, джыри шъукъысэмызэщ еIо.

Кущмэз иахъщалъэ джыри ыIэ зэрэфэщэигъэр нэлъэныкъо закъокIэ ылъэгъугъэшъ Кулэжъ нахьри ыбзэ зыкъетIатэ.

— Лъэпкъ абрагъоу, гъомылэр псыхъоу щекIокIэу...

А сищащ, мыр кIалэу заом хэкIодагъэм ыцIэкIэ, — лIыжъым ыIэблэ од кIыфхэр гъэретынчъэу, жъгъэеу кIэзэзхэзэ, фэлъэIонхэр. А чIыпIэри къыхэтэгъэщы.

«ЗэкIэ щагум дэтхэри, унэ кIоцIыр къизыикIыхэри къызэкIигъэщтэхэу, пшъэшъэжъые мэкъэ псыгъо зыригъэшIэу, Мэздэгукъомэ яныоу Кулсомэ иджэмакъэ къэIугъ:

«Ордэ унэжъэу,
Цужьы укIыпIэу...»

Ныор кIэшъо теегъакIэм ыкъуапэ тет. Ежь ишъыпкъэ дэд шъхьакIэ, гъэшIэгъонэу макъэр щхэны шIохъу:

«Гъэшъэлыр изэу,
Узыр щызэкIакIоу,
Насып къэкIуапIэу...»

Мы хъохъухэм къарыкIырэр зыдгъэунэфыхэкIэ, упчIэ тэгъэуцу: **сыда унэи шIыхьаф зиIэм джыри епIон плъэкIыщтыр, сыдэущтэу уфэлъэIон плъэкIыщта?**

Джэуапхэр зэфэшъхьафых: унагъом бэрэчэтрэ насыпрэ илъынхэу, унагъом исхэм узырэ бзаджэрэ зыфэдэр амышIэнэу, унэм чIэтхьыхьажьынхэу, нэмыкIхэри.

Ныом иджакIэ ежь авторым къыриIуалIэрэми тыдегупшысэ.

ШIыхьафыр нахь псынкIэ, нахь чэф къэзышIыщтыгъэ джэгукIэхэу хагъэхьэщтыгъэхэри къыхэтэгъэщых. Мары Орзэмэсэу шIыхьафым къыIухьагъэм рашIагъэр.

«ЗыкъэулъэпцIи къыхахь! — Хьаные ежь къыIуагъэ шъхьае, мо кIэлэ зишIугъо зэкIэлъым зы пцIэнагъэ-сэмэркъэу горэ ришIэмэ шIоигъоу ошIэ-дэмышIэу шъхьэм къелъадэ. ЗыфэIэжьыжьырэп бзылъфыгъэ ныбжьыкIэм. ЕтIэ мыутэ зэкIэкIэчъым, псыр гъожьышэ-шэгъуашъоу пычъызэ, IитIумкIэ къыхипхъотыгъ.

— Хьаний, пшIэрэр сыд?!

КъыкIэлъыкIогъэ нэгъэупIэпIэгъум кIигъэпцIыикIи, бзылъфыгъэмэ ащыщ горэ кууагъэ. КIалэр зыкъэшIэжьыгъо ифагъэп — джэнэ фыжь кIэпсыр етIэпс шъорыогу закIэу къичъыжьыгъ.

— Хьаний!.. — етIашIэхэр къызэдэкуох... Ау бэшIагъэ Хьаные етIэ никъоутэм зыхэлъэдэжьыгъэр, бэшIагъэ ышIагъэм гъур, лыузыр зэфэдэкIэ щыпхырыщыгъ. Хымэ лыузыр зыфэдэр зэхашIэнымкIэ ар IэпыIэгъушIу. УнэмкIэ гъэцэкIэн ятэты текстым еджэхэ зыхъукIэ зэкIэ гущыIэжъхэу хэтхэр къыхатхыкIынхэу ыкIи ахэр зэрэгъэфедагъэхэм лъыплъэнхэу.

Ахэр мыщ фэдэх: Щысыпэ нахьи пэ щиз; гъунэгъур гъончэдж; хьэм къупшъхьэкIэ уеомэ, ыл узырэп; щэм ыстырэр щхыум епщэ; куон щымыIэкIэ тахьы; ощым зеIэтыфэ пхъэм зегъэпсэфы; шым щыщынэрэр уанэм ео хабзэ; нахь лъэшым Iашэр ий.

ТхакIор зэлъязгъэшIэгъэ **романэу «ГъучI тыгъужъым итаурыхъ»** зыфиIорэр **я 11-рэ классым щызэтэгъашIэ.** Программэм къыгъэуцурэ пшъэрылъхэу тынаIэ зытедгъэтырэр: таурыхъыр лъэхъан ыкIи лIэшIэгъубэм зэрапхырыкIырэр; емрэ шIумрэ язэнэкъокъу романым къызэрэщытыгъэр; ГъучI тыгъужъым ылъапс, илъэкI, игъашI; герой шъхьаIэхэм яхарактеристик (геройхэм ядунэееплъыкI, язекIокIэ-шIыкIэхэр, яцIыфыгъ): Сэт, Оленин Вильям ябразхэр; Хьаджэкъызэ идунэететыкI, игупшысэ-псалъэхэр; лъэпкъ шэн-зэхэтыкIэхэр; чIэнагъэу тшIыгъэхэр; художественнэ къэгъэлъэгъокIэ амалэу романым щыгъэфедагъэхэр; тарихъыр ыкIи художественнэ литературэр.

А зэкIэ икъоу зэхэфыгъэу кIэлэеджакIомэ къагурыIоным пае, «ГъучI тыгъужъым итаурыхъ» урысыбзэкIэ Москва къыщыдэкIырэ журналэу «Роман-газета» зыфиIорэм къызыхеутым ыуж, Урысые шIухьафтынэу «Образ» зыфиIорэр авторым къызэрэфагъэшъошагъэм, романым уасэу къыфашIыгъэр къыгъэшъыпкъэжьэу, критикхэм, шIэныгъэлэжьхэм, тхылъеджэхэм къыраIолIагъэхэр дэтхэу тхылъ псау хъоу урысыбзэкIэ къызэрэдэкIыгъэм едгъаджэхэрэр щытэгъэгъуазэх, ахэм ащыщхэм тыкъеджэ. Мыхэм аIуагъэхэмрэ ежьмэ яеплъыкIэхэмрэ яшIошIхэмрэ зэрагъапшэх, ежьхэм гу зыехьылIагъэу литературнэ критикэу Мамый Руслъан ытхыгъэм такъыфедэжь ыкIи ежьхэри зеджахэхэкIэ яшIошIхэр къыраIолIэнхэу гъэцэкIэн ятэты. Мамыим ытхыгъ: «Литературэм а жанрэ лъэпкъым илъэу щатхъэмэ анахь дэгъумэ ащыщэу сэлъытэ повестэу «КъэшъуакIом икъам» зыфиIорэр. Ар зэхьылIагъэр заор ары: ащ хэкIодагъэхэр, къыхэкIыжьыгъэхэр, зикIэлэцIыкIугъо заом тефагъэхэр арых. Къамэр къэзгъотыжьыгъэ Щэбан ары повестым ыгупчэ итыр. Илъэс 15 — 16 зыныбжь Щэбан иадыгэ шэн, ыгу ихъыкIырэр гъунэм нэсэу къашъомкIэ къыгъэлъэгъон елъэкIы.

Нэмыц офицерэу къырагъэблэгъагъэр къашъом кIуачIэу хэлъым къегъэщынэшъ, къэтэджышъ, шхонч кIэкIымкIэ кIалэр еукIы. Повестым сызеджагъэм щегъэжьагъэу ар сщымыгъупшэу сыгу илъ».

Ащ фэдэ уасэу критикым повестым къыритыгъэм ыуж ныбжьыкIэхэр ащ зэреджэщтхэм щэч хэлъэп.

Рассказэу «Орэдыжъ» зыфиIорэм къеIуатэ Хьалимэт ишъхьэгъусэ заом зэрэхэкIодагъэр, ежь изакъоу сабыйхэр зэрипIугъэхэр. Заом игъом къаIощтыгъэ орэд горэ ышъхьэ имыкIыжь къыздырехьакIы. Ащ щыщэу гущыIитIу къышIэжьырэр: «чэщыр шIункIыбз», ау ащкIэ ипхъорэлъф пшъэшъэжъыехэу радиолэм къезгъаIорэмэ а орэдыр зыфэдэр къаригъэшIэн ылъэкIырэп.

Рассказым щыщ пычыгъом классым тыкъыщеджэ: «КIонышъ къалэм орэдыр къыщэфынэу Хьалимэт пытэу ыгукIэ тыреубытэ. Ащ игукъэкI-гурышэ IэшIоу Iушъхьэм къытырехьэ. Зэ шъхьаем а дэдэм макIэу къыкIэщтэжьы. Орэдым раIорэр, ыцIэ умышIэу тучантесым таущтэу къебгъэшIэн?..

Тучантес пшъэшъэ лъхъэнчэ нэгуф цIыкIум къыригъэшIэшъугъэп орэдыр. «Си Марет илэгъу гущ ныIа мыри, Тхьэр къысауи!» Зэ шъхьаем Iаеу къэщтагъ Хьалимэт. Ау етIани IалъмэкъэуыIыгъыр ыгъэуцуи,

гъэшIэгъонэу ыIэхэр тыгъуасэ зэришIыщтыгъэм фэдэу дишIыхэзэ, къыхидзагъ:

Чэщыр шIункIыбз...

Ау ащкIэ къэпшIэнэу щытыгъэп, мэкъамэр тефэу къыфэIошъугъэп.

— А нэнэжъ, ащкIэ къэпшIэн плъэкIына, — пшъэшъэжъыем ынэгу къэшэплъызэ, макIэу IущхыпцIыкIыгъ, арэу щытми, етIани фэмыщыIэу мэкIаим щызэгъэфэгъэ грампластинкэ купмэ, джэнджэш псынкIэр ыгу илъэу, зафигъэзагъ. ЫIэхъомбэ гурыт фыжь дахэ ыIупшIэ шэплъ Iуикъузагъэу, ахэплъыхьэу ригъэжьагъ. Пшъашъэм игуIакIэ Хьалимэт рырэзагъ, нахьри гу къызIэпыригъэшIыхьажьыгъ:

— Ары, дочка, ары, ары... «Чэщыр шIункIыбз...» — нэгур нэфынэшхоу къэхъугъ, гушIозэ ежьыри мэкIаим ылъэныкъокIэ зикъудыигъ, умышIэмэ грампластинкэр итеплъэкIэ ышIэжьыгъэу ар тучантесым ригъэлъэгъунэу лъэIабэ пшIошIэу.

Хьалимэт аужырэ гущыIэу къыIуагъэмэ тучаным чIэтхэр адэхьащхыгъэх.

— «Чэщ шIункI оIокIэ, тучантесым къышIэна?» — ащыщ горэм ыгъэшIэгъуагъ.

Грампластинкэ горэ пшъэшъэжъыем радиолэм къытырилъхьагъ. Армырэу Хьалимэт хигъэкIыгъ. Ари заом ехьылIэгъэ орэд гор.

— Сенэгуе нэнэжъ зыфэе орэдыр мырыкIэ, нэжъ-Iужъмэ лъэшэу якIас, — ыжэкIэ пэпс цIыкIу къечъагъэп, кIэлэ ныбжьыкIэм Хьалимэт зыIэпищэу ишъыпкъэу къыхидзагъ: чэщыр зэрэшIункIым, шъофым щэхэр зэрэщышъуехэрэм, гъучIычмэ жьыбгэр зэрэщабыурэм, нэгъыфэу ащ дэжьым жъуагъохэр огум къызэрэщепсыхэрэм... яхьылIагъ орэдыр. Орэдышъор ежь къызэриIощтыгъэм ехьщырыхэп.

— Джары, джары, сишъау! Джа дэдэр ары шъыпкъ, Алахьэм насыпышIоу, бэгъашIэу уешI! — Дунаир фэмыхъужьэу кIалэм Хьалимэт Iэ щефэ. Мыщ тыкъызеджахэрэм кIэлэеджакIохэм гъэцэкIэн ясэты, рассказыр зэрэщытэу аджынэу, зэхафынэу, а орэдми имэхьанэ зэхафынэу, ныжъ-тыжъхэм, янэятэхэм ащкIэ зафагъэзэнэу.

Рассказэу «ЛIы зыдэмысыжь къуадж» зыфиIорэр ежьежьырэу еджэнхэу ыкIи зэхафынэу ясэIо, ащкIэ упчIэхэр ясэгъэтхых.

Рассказэу **«Хьалыгъу тэбэрыжъэ-тыгъэжъый»** зыфиIорэр хьалыгъум уасэу, кIуачIэу иIэр кIэлэеджакIомэ зэхашIэным тегъэпсыхьагъ. Пычыгъом тыкъеджэ, зэдызэхэтэфы.

Фабрикэм ишхапIэ чIэт столым Сахьидэ кIэрытIысхьагъ. КъыдыIус кIалэм ишхакIэ, хьалыгъу шхафэу ышIырэм шIогъэшIэгъонэу лъыплъэн фаеу хъугъэ. А чIыпIэм классым тыкъыщеджэ.

КIэлэеджакIохэм рассказым зэрэпсаоу унэм къыщеджэнхэшъ, а хьалыгъу кIышъоу Iатэу зэтырилъхьагъэм кIалэм ришIагъэр къызэрагъэшIэнэу ыкIи сочинение цIыкIу «Хьалыгъум ыкIуачI» ыIоу къатхынэу ятэIо.

Рассказэу **«Бэчмызэ ишъэф»** зыфиIорэм еджэхэ зыхъукIэ гущыIэжъхэр къыхатхыкIынхэу, ащ нэмыкIэу жэрыIокIэ къаIотэнэу «Тэ тиунагъо илъ адыгэ шэн-хабзэхэр» зыфиIорэр къызэхагъэуцонэу гъэцэкIэн ятэты.

КIэлэегъаджэм ипшъэрылъхэм ащыщ программэм къарытырэ сыхьатхэм анэмыкIэу внекласснэ IофшIэнхэр зэхищэнхэшъ, кIэлэеджакIохэм классым щагъотыгъэ шIэныгъэхэм ахигъэхъонэр. Ащ фэдэ IофшIэнымкIи прозаик IэпэIасэм ытхыгъэхэр лъэшэу Iэрыфэгъух. КIэлэцIыкIухэм апае ытхыгъэ рассказхэр арыплъэгъощтых журналэу «Жъогъобын» зыфиIорэм инэкIубгъохэм. Ахэм ащыщых: **«КIэлэ хъупхъ»**, **«Мэл къуижъыр»**, **«НэтIэф»**, **«Зэмыжэгъэхэ лIыгъэр»**, **«Къэгъэгъэ Iэрам»**, нэмыкIхэри.

КIэлэцIыкIухэм шэн-зекIокIэ тэрэзхэр ахэлъхэу, патриот шъыпкъэхэу, шIум, дэхагъэм фаблэхэу, ем ибэнакIохэу пIугъэнхэмкIэ амал дэгъухэр къатых мы рассказхэм. Непэрэ мафэм иIофыгъо шъхьаIэхэу зэшIохыгъэн фаехэу къэуцухэрэр, цIыкIухэри, иныхэри зыгъэгумэкIырэ Iофыгъохэр арых Юныс ипроизведениехэм темэ шъхьаIэу яIэр, ахэм ягеройхэр щыIэныгъэм къыхэхыгъэх, е ащ пэблагъэх, ахэр образнэу къэтыгъэх.

Цуекъом ирассказхэу **«Къандис»**, **«ГумэкIыл»** зыфиIохэрэм атехыгъэ сценкэхэр кружокэу «НыбжьыкIэ макъ» зыфиIорэм хэт тикIэлэеджакIохэм агъэхьазырыгъэх, къашIых.

Ащ фэдэ IофшIакIэм адыгабзэр нахь арегъашIэ, аIуелъхьэ, адыгэ литературэм нахь фэщагъэ ешIых.

КIэухым ежь тхэкIошхом игущыIэхэр тыгу къэдгъэкIыжьыных: «Ситхыгъэмэ янахьыбэм къоджэ щыIакIэр ары къырагъэлъэгъукIырэр. Лъэпкъ кIэныр сшIолъапI, лъэпкъ духовнэ саугъэтым сыгу хэтIагъ. Тарихъыри ары. Непэрэ лъэхъаныри, неущырэри — пстэури зэкъошых, зэкIэрычыгъэхэп».

Мы гущыIэхэм къаIуатэ тхакIор зыфыщыIэр, зыфэлажьэрэр: ар мамырныгъэм, зэгурыIоныгъэм яухъумакIу, шъыпкъагъэм ыкIи зэфагъэм ябэнакIу, шIугъэм ыкIи дэхагъэм язехьакIу, илъэпкъ идэхэIуат, ищытхъузехь.

Непэ тхэкIошхор, цIыф Iушыр щысэ тфэхъоу къызэрэтхэтым, зэретлъэгъурэм, гъуазэ зэрэтфэхъурэм Юныс зэп-тIоп зэIукIэгъухэр зэрэдытиIагъэхэр, гимназием щыкIорэ Iофыгъохэм къызэрахэлэжьагъэр, ежь ипроизведениехэмкIэ урокхэр едгъэтыхэу къызэрэхэкIыгъэм тегъэгушхо. КIочIакIэ къытхелъхьэ, гъэхъэгъакIэхэм тафещэ.

Тэ, егъэджакIохэми, тикIэлэеджакIохэми, Цуекъо Юныс тыфэлъаIо творческэ кIуачIэрэ псаунигъэрэ Тхьэм къырипэсынэу, игухэлъ дахэхэр зэкIэ къыдэхъухэу илъэсыбэ къыгъэшIэнэу.

БЛЭГЪОЖЪ Мир.

Адыгэ республикэ гимназием икIэлэегъадж, Адыгэ Республикэм народнэ гъэсэныгъэмкIэ изаслуженнэ IофышI.

МэфэкIым гупшысакIэхэр къыздихьыгъэх

Пчэгур жъотыгъэ

Площадым цIыфыр изыгъ, чэфыгъэх. ЧIыпIэ зэфэшъхьафхэм къащаIорэ орэдхэм адырагъаштэу цIыфхэм загъэсысыщтыгъ, къашъохэри ахэтыгъэх. Фронтовикхэри ахэолъагъох. Мары изакъоу лIыжъ къогъу цIыкIур щыт, бэщым тегъэкIагъ. IэпыIэгъу ищыкIэгъэнкIи мэхъу. «Сыпшъыгъ, зысэгъэпсэфы, — еIо, — непэ мэфэ дэгъу. МэфэкIым сынэсыжьыныр сшIагъэп».

Заом иветеранитIоу аллеем къырыкIохэрэм сятэ сыгу къагъэкIыгъ. МэфэкIым пае сафэгушIуагъ. Ежьхэми ягопагъ. Къэнагъэр макIэми, зэрэмыпагэхэр, абгъэхэр къэзыгъэхьылъэрэ орденхэмрэ медальхэмрэ зэрарымыкъэнэхэрэр нэрылъэгъу. «ЦIыфхэр мамырэу орэпсэухи, тшхыни, тщыгъыни дгъотыщт» — аIуагъ ахэм.

Адыгеим ирайон зэфэшъхьафхэм къарыкIыгъэхэм урамэу Советскэм шхэпIэ зырыз къыщызэIуахыгъагъ. Сирайон (Шэуджэн районыр) къикIыгъэхэри ахэтыгъэх. Адыгэ хэкум инароднэ депутатхэм я Апэрэ зэфэс зыщыкIогъэгъэ унэм чIэт музеим иIофышIэхэр Iанэми, цIыфэу ащ къыпэтIысхьэхэрэми афэсакъых. Даур Ларисэ, Лъэустэнджэл Замирэ, Байкъулэ Светланэ Iанэр адыгэ шхынхэмкIэ къаушъагъ. Щыпс-пIастэр, щэлэмэ-хьалыжъохэр, лы гъэжъэгъэ-гъэжъуагъэхэр, къое гъэгъугъэр — бэ къагъэхьазырыгъэр.

Агъэшхагъэхэм ылъэкъуитIу пымытыжьэу бзылъфыгъэ ахэтыгъ. Зыныбжь хэкIотэгъэ лIыжъ одыр ащ къыгосыгъ, хьохъубжъэ къаIэты къэс ынэпсыхэр фэмыIажэхэу къехыщтыгъэх. Зежьэжьыхэм зыгъэшхагъэхэм «тхьашъуегъэпсэу» къараIуагъ. Коляскэм исэу ращэжьэжьыгъэ бзылъфыгъэм ежь зэриIожьырэм фэдэу цIыкIоу къыIуагъ: «Мыр аужырэнкIи мэхъу...» ЗэкIэми къагурыIуагъ ащ ыгу ихьыкIырэр.

Мары джыри зы фронтовик къыIухьагъ.

— Тыдэ сытIысымэ хъущта? — къяупчIыгъ. Къырагъэблагъи, шъони фырагъэхьуагъ.

— Изэу къигъахъу, сикIал. Непэ изэу сешъощт. ТигушIуагъуи, тигукIаи непэ зэхэкIухьажьыгъэх.

Ветеранэу ахьэкIагъэхэм ЕмщыкъокIо Аскэррэ Блэгъожъ Мыхьамодэрэ орэдхэр къафаIуагъэх, агъэчэфыгъэх, Юсуп Тимур ветеранхэми Iанэми алъыплъагъ.

ЗэкIэми ти ТекIоныгъ

Сэ сяти заом хэтыгъ. ЫпкъышIол уIэгъабэ телъыгъ. Ылъакъо къытыращэгъагъэр егъашIэм кIыжьыгъэп, тутын стафэр, ишIуагъэ къакIоу ыIозэ, тыритакъощтыгъ. Идэбжьыкъу дэжь къытефэгъэгъэ топыщэ къутафэм лъэуж куоу фишIыгъэр опсэуфэ телъыгъ, хэкIокIэжьыгъэп. Ыпсэ зэрэхимыхыгъэр гъэшIэгъоны, ау ар Тхьэ Iофы.

Илъэс къэс ТекIоныгъэм и Мафэ тятэ иунэ щыхэдгъэунэфыкIыщтыгъ... Джы псаоу къэнэгъэ фронтовикхэм нэшIукIэ тяплъы, гукIэгъушхо афэтэшIы. Ахэм ятеплъэ тятэ гупсэу тимыIэжьым тыфещэжьы.

Заом щытекIуагъэхэм язакъоп ТекIоныгъэм рыгушхохэрэр. Джы тэри, заом илъэхьани, зэо ужым къэхъугъэхэми, илъэс 65-рэ текIыгъэу къытекIэхъуагъэхэми ар «Ти ТекIоныгъ» тIонэу тыфит.

ЗичIыгу фэшъыпкъагъэхэр

Хэгъэгу зэошхом ТекIоныгъэр къызыщыдахыгъэр илъэс 65-рэ зэрэхъурэр хэдгъэунэфыкIыным ыпэу заом хэлэжьэгъэ ветеран купым Адыгэ Республикэм и Президент зэIукIэгъу адыриIагъ. Сурэтэу атырахыгъэр тигъэзет иапэрэ нэкIубгъо къидгъэхьэгъагъ.

ЗэкIэми анибжьхэр хэкIотагъэх, анэгухэм рэхьатныгъэмрэ Iушыгъэмрэ къакIэщы. Бгъэхэлъхьэ зэпэлыдыжьхэм якIакохэр ращэхых, дахэх. Ащ нэмыкIэу бэщ псыгъо цIыкIухэр сурэтым бэу къыридзагъэх, ахэр тизэолIхэм непэ яIэпыIэгъушIух. Пытэу зызтыарагъэкIэрэ чIыгум къафэразэу къятэжьы, къызэраухъумагъэм фэшI «ыблыпкъ» къакIегъэуцо.

МэфэкI мафэм Мыекъуапэ иплощадь гупчэ зылъэ тет ветеранхэри, къарыунчъэ хьугъэхэри щытлъэгъугъэх. КъафэкъиныгъэмиI, ТекIоныгъэм и Мафэ цIыфхэм ахэтыхэ ашIоигъу. УакIэрыхьэу уафэгушIомэ, ягопэ дэд, агухэр зэхэхьэх...

Заори, нэмыкI хъугъэ-шIагъэхэри нахь тпэчыжьэ хъужьыхэ къэс ахэм уасэу аратырэми, мэхьанэу яIэми ахэхъо. Ащ епхыгъ мэфэкI парадыр зэпагъэуугъагъэми а мафэм цIыфыбэ къызэрэзэхэхьэгъагъэр.

ШIэжьыр орэмыкIоды

МэфэкI мафэм тыдэкIынэу зыдгъэхьазырызэ сипхъорэлъф цIыкIум Георгиевскэ лентэр зелъэгъум къыкIэупчIагъ:

— Мыр сыд щыща, нан?

Хэгъэгу зэошхом тикъэралыгъо зэрэхэлэжьагъэр, тицIыфхэр бэу ащ къызэрэщаукIыгъэхэр апэу къыфэсIотагъ. Заом хэтыгъэу къэнэжьыгъэхэр зэрэмакIэр, ахэр непэ фэдэ мафэм зэрагъашIохэрэр, ТекIоныгъэр къызэрэдахыгъэм пае уззрафэгушIон фаер есIуагъэх. Лентэ кIэракIэр ТекIоныгъэм инэпэеплъэу зэралъытэрэри гурызгъэIуагъ.

— Сэри сэшIэ заор зэрэщыIагъэр, — ошIэдэмышIэу илъэситф нахь зымыныбжьым къыIуагъ. — Тэ тивоспитательницэ зыгорэм тищэгъагъ. Ащ Анырхъое Хъусенэ чIэт, нэмыцхэм язао.

Анырхъуаеп, Андрыхьуай ащ ылъэкъуацIэр. Музеир ары шъуздэщыIагъэр. Хъусенэ нэмыцыбэ ыукIыгъ, ежьыри заом хэкIодагъ. Ащи, нэмыкIхэми нэмыцыжъхэр тихэгъэгу рамыфыжьыгъагъэмэ, тэри тыщыIэщтыгъэп.

Ишъыпкъэу къысэдэIущтыгъэ пшъэшъэжъыер къэтэджи къызгоуцуагъ. ЫIэ сэмэгу къыIэти ытхьакIумэ нэс дихьыягъэу щыт. Ащ фэдэм сежэгъахэп, сигъэтхьауягъ. ЗгъэшIагъоу, арэущтэу зыкIишIагъэм сыкIэупчIагъ. «Заом хэтхэм джарэущтэу ашIы», — къысиIожьыгъ.

ЛIыгъэ шъыпкъэм тызлъиещэщт

МэфэкIыр зэхэзыщагъэхэми, зезыщагъэхэми шъопсэу япIоныр къалэжьыгъ. ЦIыф жъугъэхэм агухэр къаIэтыгъэх.

СыхьатитIум слъэгъугъэм гугъэри къыгъэущыгъ. НыбжьыкIэхэм лъэпкъ зэхашIэм къыфагъэзэжьымэ, сабыйхэм пыим «титанкхэмкIэ» тызэратекIуагъэр ашIэмэ, илъэситф нахь зымыныбжьыр нэрышэ-гурышэкIэ ветеранхэм шъхьэкIэфагъэ зэряпхын фаем нэсыгъэмэ, лIэшIэгъу щхэпсыр кIодыщтэп, тищыIакIи нахьышIум фэкIощт.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

Сурэтхэр Iэшъынэ Аслъан тырихыгъэх.

КІЭЛЭЦІЫКІУХЭМ Я ДУНЭЕ МАФЭ ИПЭГЪОКІ

Ошъогур сыдигъуи орэкъаргъо

КІэлэцІыкІухэм якъэухъумэн и Дунэе мафэ тыпэгъокІызэ, тызыхэлэжьэрэ концертхэр зэфэтэхысыжьых. Анахьэу къахэдгъэщырэр мамырныгъэм игъэпытэн зэрэпылъхэр ары.

Мамыр, насып, ошъогу къаргъу. А гущыІэхэр зэхэзыхырэм заом имашІо кІигъэстырэп, лъэпкъхэр зэфигъэблыхэрэп. Хэгъэгу зэошхом ия 65-рэ илъэс фэгъэхьыгъэ зэхахьэхэу Мыекъуапэ щыкІуагъэхэм кІэлэцІыкІу ансамблэхэр къащышъуагъэх, орэдхэр къыщаІуагъэх.

Ансамблэхэу «Мыекъуапэ инэфылъэхэр», «Казачатэр», «Шпаргалкэр», «Майкопчаночкэр» Урысыем, ІэкІыб хэгъэгухэм ащызэлъашІэх. Купхэм япащэхэу Къулэ Мухьамэд, Наталья Уваровам, Марина Васькавцовам, Къулэ Амэрбый агъэхьазырырэ концертхэр шІумрэ дэхагъэмрэ афэгъэхьыгъэх.

Теуцожь районым къикІыгъэ кІэлэцІыкІухэр ансамблэ цІэрыІохэм акІырыплъыхэзэ, мэфэкІым щыуджыгъэх.

Сурэтхэм арытхэр: **концертхэм ахэлэжьэрэ кІэлэцІыкІухэр.**

ТИКОНЦЕРТХЭР

Славян искусствэм ибайныгъэхэр

Славян искусствэм фэгъэхьыгъэу «Золотой витязь» зыфиІорэ пчыхьэзэхахьэхэр культурэм иІофышІэхэм зэхащэх. Ащ ехьылІэгъэ концертэу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо симфоническэ оркестрэ иІагъэр филармонием гъэшІэгъонэу щызэхащагъ.

Музыковедэу Мария Громовам ІупкІэу къыІотагъ урыс композиторхэм яоперэхэм къахэхыгъэ ариехэу оркестрэм къыригъэІуагъэхэм къэбарэу апылъыр. Лъэпкъ фольклорым епхыгъэ искусствэр бай дэдэу ащ ылъытагъ. Чайковскэм, Глинкэ, Римский-Корсаковым аусыгъэ произведениехэр пчыхьэзэхахьэм щыІугъэх. Краснодар къикІыгъэхэу Наталья Бызеевамрэ Алексей Григорьевымрэ произведениехэр къаІуагъэх.

Симфоническэ оркестрэм идирижерэу, УФ-м изаслуженнэ артистэу Петр Шаховыр япащэу нэмыкІ концертхэри зэхащэщтых.

Лъэпкъ искусствэм цІыфхэр зэфещэх. Къыбдэпсэурэ лъэпкъым итарихъ, икультурэ, ишэн-хабзэхэр дэгъоу пшІэхэ зыхъукІэ, лъытэныгъэу фэпшІырэми хэхъощт.

Сурэтым итыр: **Алексей Григорьевыр симфоническэ оркестрэм иконцерт хэлажьэ.**

ФУТБОЛ. ЯТІОНЭРЭ КУПЫР

ПшІозыхьырэм уигъэгъозэн елъэкІы

«Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ — «Автодор» Владикавказ — 1:3.

ЖъоныгъуакІэм и 20-м Мыекъуапэ щызэІукІагъэх.

Зезыщагъэхэр: С. Иванов, Я. Клепцов — Ростов-на-Дону, М. Фролкин — Краснодар.

«Зэкъошныгъ»: Шэуджэн, Кузнецов, Зеленский, Юдин, Таукъэн (Батырбый,71), Сандаков (Щыко, 78), Балабанов, Жегулин (Мальцев, 61), Романенко (Панченко, 75), Павлов, Уздэн.

Къэлапчъэм Іэгуаор дэзыдзагъэхэр: Павлов — 2, «Зэкъошныгъ», Михайлов — 18, Бураев — 64, Клещенко — 80.

Ауж къинэрэ командэм удешІэныр псынкІагъоп. Ар «Зэкъошныгъэм» итренер шъхьаІэу ЗекІогъу Мурат дэгъоу къыгурэІо. Тифутболистхэр зэІукІэгъум фигъэхьазырыгъэх, ау ешІакІэу къагъэлъэгъуагъэм ыгъэрэзагъэп. Денис Павловым хьакІэмэ якъэлапчъэ Іэгуаор ятІонэрэ такъикъым зыдедзэм, футболыр зикІасэхэу стадионым дэсхэр ыгъэгушІуагъэх — тифутболистхэм пчъагъэм шІэхэу хагъэхъощтэу бэмэ къащыхъущтыгъэми, Іофхэр нэмыкІ шъыпкъэу лъыкІотагъэх.

ХьакІэхэр бэрэ апэкІэ къилъыщтыгъэхэп, тиухъумакІохэр гузэжъогъу чІыпІэ радзэщтыгъэхэуи тлъытэрэп. «Зэкъошныгъэм» иухъумакІохэмрэ гупчэм щешІэхэрэмрэ зэрэзэгурымыІохэрэм пчъагъэу 1:3-р къытфихьыгъ.

ЫпэкІэ къилъыгъэ футболистым узэрэпэуцун фаер «Зэкъошныгъэм» хэтхэм амышІэу тІорэп шъхьае, зым зыр зэрэщыгугъыжьырэм, Іэгуаом лъыбанэхэ зыхъукІэ икъоу пхъэшагъэ (дысыгъэ тІорэп) къызэрэзыхамыгъафэрэм къафихьыгъэр ешІэгъур зэраухыгъэм къыгъэлъэгъуагъ.

КъэлэпчъэІутэу Шэуджэн Борисэ бгъэмысэ пшІоигъомэ, епІон бгъотыщт, ау хьакІэхэм пэрыохъу афэмыхъухэу благъэу къэлапчъэм къызэрэрагъэкІуущтыгъэхэр къызыдэплъытэкІэ, гупчэм щешІэгъэ футболистхэми упчІэ яптын фаеу охъу.

Уздэн Романрэ Денис Павловымрэ «Автодорым» ипытапІэхэр амыгъэсысыгъэхэу тІорэп, къэлэпчъэІутэу Алан Хаймаковым ІофшІэн макІэп иІагъэр.

Пресс-зэІукІэр

«Автодорым» итренер шъхьаІэу Казбек Галоевым къызэриІуагъэу, ешІэгъур рагъэжьэным ыпэкІэ зэгупшысэщтыгъэр зэІукІэгъур зыгорэущтэу зэфэдэу зэраухыщтыр ары. «Автодорым» инасып къыхьи, текІоныгъэр къыдихыгъ, зэІукІэгъур кІозэ футболистэу ешІапІэм къырыгъэхьагъэмэ зыкъагъэшъыпкъэжьыгъ.

«Зэкъошныгъэм» итренер шъхьаІэу ЗекІогъу Мурат тикомандэ кІэу зэрэзэхащагъэм фэшІ футболист ныбжьыкІэмэ джыри зыкъызэІуахын зэрамылъэкІыгъэр къыхигъэщыгъ. Тикъэлапчъэ къыдадзэгъэ Іэгуаохэр ухъумакІомэ ямызакъоу, зэкІэ футболистмэ ялажьэу къыІуагъ.

Купым хэтхэр зэрешІагъэхэр: «Черноморец» — «Ангушт» — 4:0, «Митос» — «Дагдизель» — 2:2, «Кавказтрансгаз» — «Батайск» — 1:0, «Торпедо» — «Энергия» — 1:0, «Краснодар-2000» — «Динамо» — 0:0, «Мэщыкъу» — «Таганрог» — 1:0, «Беслан» — СКА — 2:0.

Зэтэгъапшэх

ЖъоныгъуакІэм и 20-м ехъулІэу командэхэр чІыпІэу зыдэщытхэмрэ очко пчъагъэу яІэмрэ

1. «Торпедо» — 19
2. «Черноморец» — 18
3. «Астрахань» — 14
4. «Энергия» — 14
5. «Мэщыкъу» — 13
6. «Дагдизель» — 11
7. «Зэкъошныгъ» — 10
8. «Кавказтрансгаз» — 9
9. «Митос» — 8
10. «Беслан» — 7
11. «Автодор» — 7
12. «Краснодар» — 7
13. «Краснодар-2000» — 6
14. «Батайск» — 5
15. «Динамо» — 5
16. СКА — 4
17. «Ангушт» — 3
18. «Таганрог» — 1.

«Зэкъошныгъэр» жъоныгъуакІэм и 26-м Астрахань щешІэщт.

НэкІубгъом итхэр зыгъэхьазырыгъэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдэзыгъэкІырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шъхьаІэр

ДЭРБЭ ТИМУР

Редакциер зыдэщыІэр:
385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэр-пшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи зэлъыІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чІыпІэ гъэІорышІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиутыхэрэм мышъыпкъагъэу къахафэхэрэмкІэ къэзытхыгъэхэм пшъэдэкІыжь ахьы. Къатхэхэрэмрэ гъэзетым щылажьэхэрэмрэ яеплъыкІэ зэтемыфэн ылъэкІыщт. Гъэзетеджэхэм къытфагъэхьырэ тхыгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкІи къэзытхыгъэхэм аІэкІэдгъэхьажьыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 6156
Индексхэр 52161 52162
Зак. 1515

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00